

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра германської філології

Усатих Ірина Сергіївна

**СЕМАНТИКО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ЕВФЕМІЗМІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ
КІНОДИСКУРСІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: Германські мови та літератури (переклад включно)

Освітня програма: Англійська та німецька мови (переклад включно)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ В.В. Козлова,

кандидат філологічних наук

доцент кафедри германської філології

«__» _____ 20__ року

Виконавець

_____ І.С. Усатих

«__» _____ 20__ року

Суми – 2020

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
The Department of Foreign and Slavonic Philology
The Chair of Germanic Philology

Usatykh Iryna Serhiyivna

**THE SEMANTIC AND PRAGMATIC CHARACTERISTICS OF
EUPHEMISMS IN AMERICAN POLITICAL CINEMA DISCOURSE AND
THE PARTICULARITIES OF THEIR RENDERING INTO THE
UKRAINIAN LANGUAGE**

Program subject area: 035 Philology

Study program: Germanic Languages and Literature (Translation Included)

Educational program: English and German Languages (Translation Included)

Field of Study: 03 The Humanities

Graduation Project

Supervised by

Associate Professor

Kozlova V.V.

Performed by

Usatykh Iryna

Sumy 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИКО-ПРАГМАТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЕВФЕМІЗМІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ КІНОДИСКУРСІ.....	11
1.1. Статус евфемізмів в сучасних лінгвістичних дослідженнях.....	11
1.2. Шляхи та способи утворення евфемізмів.....	13
1.2.1. Джерела досягнення евфемістичного ефекту.....	13
1.2.2. Особливості творення евфемістичної лексики.....	15
1.3. Функції евфемізмів.....	17
1.4. Кінодискурс як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень.....	19
1.5. Особливості кіноперекладу.....	21
1.6. Стратегії та способи кіноперекладу.....	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	27
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕВФЕМІЗМІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ КІНОДИСКУРСІ.....	29
2.1. Лексико-семантичні особливості евфемізмів в американському політичному кінодискурсі.....	29
2.2. Способи творення англійської евфемістичної лексики в американському політичному кінодискурсі.....	39
2.3. Функції евфемізмів в американському політичному кінодискурсі.....	44
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	50
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО КІНОДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	51
3.1. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу.....	51

3.2. Способи відтворення евфемізмів в американському політичному кінодискурсі.....	55
3.2.1. Використання перекладацьких трансформацій при відтворенні евфемізмів американського політичного дискурсу українською мовою.....	55
3.2.2. Транскрипція як спосіб перекладу політичних евфемістичних термінів американського політичного кінодискурсу.....	61
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	62
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТОК А.....	72
ДОДАТОК Б.....	73
ДОДАТОК В.....	74
SUMMARY.....	102

ВСТУП

У сучасній дійсності існують делікатні явища та реалії, які вважаються непристойними, вульгарними та ретельно приховуються. З метою успішної комунікації були винайдені слова, які замінюють небажані слова та вирази, згладжуючи гострі кути спілкування.

У сучасній лінгвістиці евфемізація трактується як емоційно нейтральна лексика, що вживається замість синонімічних слів, котрі вважаються грубими та безтактними. Евфемістичний ефект використовується з метою завуалювати, приховати та показати у кращому світлі ситуації, які містять табуований характер та засуджуються суспільством. Людина існує у суспільстві, а отже постійно прагне встановити та підтримувати контакт з іншими, що потребує толерантного ставлення, поваги та уникнення випадків кривди почуттів. Використання евфемізмів притаманне багатьом стилям мовлення: розмовному, офіційно-діловому, публіцистичному, художньому, тощо.

Представники великого спектру різних сфер діяльності людини вдаються до явища евфемізації. Керівники корпорацій, політичні діячі, менеджери, викладачі, журналісти, перекладачі та багато інших професіоналів намагаються запобігти згадки у мовленні певних аспектів дійсності. Особливо актуальним явище евфемізації є для політичного дискурсу, адже діячі цієї сфери часто виголошують промови, спілкуються з громадянами різного соціального статусу, раси, фізіологічних можливостей та національної приналежності. Усі перераховані особливості аудиторії впливають на формування композиції промови політика. Увага та зусилля спічрайтерів направлені на створення максимально толерантного та нейтрального тексту виступу, що приверне увагу виборців, підвищить авторитет кандидата.

Дослідженням евфемізмів займалися вітчизняні та зарубіжні вчені. Особливих успіхів у дослідженнях досягли А. М. Кацев [13, с. 12], Ж. Ж. Варбот [4, с. 345], О. О. Реформатський [34, с. 247],

О. О. Селіванова [36, с. 135] та ін. Евфемія широко використовується у різних сферах людського спілкування, особливо яскраво виявляється у політичному дискурсі. Політичні діячі часто вживають субститути для збереження нейтральності своїх промов та направленості їх на широке коло виборців різних соціальних статусів та груп.

У сучасному світі зростає кількість соціальних меншин, які не є домінуючими у населенні тієї чи іншої країни. Незахищені та часто дискриміновані групи людей потребують рівності та належного ставлення, тож політичні діячі мають бути обережними, коли звертаються у своїх промовах до народу, адже легко можуть образити представників певної групи та викликати неабиякий резонанс.

Із зростанням чутливості до політично коректної лексики неможливо не зазначити важливість ролі евфемізмів у політичному дискурсі. Діячі, які працюють у цій сфері широко використовують евфемію з метою запобігання дискримінації чи неповаги до особливих груп населення. У ХХІ ст. світ змінюється дуже швидко і виникають нові правила та норми політкоректності. Завданням перекладача є правильна інтерпретація явищ мовою призначення, тож з появою нових лексичних замінників виникають труднощі у пошуку релевантного відповідника. Наше дослідження описує способи перекладу, що допомагають авторам передавати значення іноземного феномену зрозуміло для глядача країни мови призначення, що і зумовлює **актуальність** цієї наукової роботи.

Об'єкт дослідження - евфемізми у американському політичному кінодискурсі.

Предмет дослідження - семантичні та прагматичні характеристики евфемізмів у американському політичному кінодискурсі та особливості відтворення евфемістичної лексики українською мовою.

Мета дослідження - з'ясувати семантико-прагматичні характеристики евфемізмів у американському політичному кінодискурсі та визначити особливості їх відтворення українською мовою.

Для досягнення окреслено мети дослідження необхідно виконати ряд **завдань:**

- 1.) обґрунтувати теоретичні засади дослідження евфемізмів в американському політичному кінодискурсі;
- 2.) встановити лексико-семантичні особливості евфемізмів в американському політичному кінодискурсі;
- 3.) з'ясувати основні шляхи та способи творення евфемізмів в американському політичному кінодискурсі;
- 4.) визначити функції евфемістичних заміників в американському політичному кінодискурсі;
- 5.) схарактеризувати способи відтворення евфемізмів американського політичного кінодискурсу українською мовою.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що воно є внеском у подальше вивчення явища евфемізації, його лексико-семантичних та функціональних особливостей у американському політичному кінодискурсі.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання в лекційних курсах зі стилістики англійської мови, теорії перекладу, у спеціальних курсах з теорії дискурсу, художнього перекладу, у наукових дослідженнях студентів.

Новизна дослідження полягає у тому, що в ньому вперше було здійснено дослідження семантико-прагматичних характеристик явища евфемізації у американському політичному кінодискурсі, зокрема виділено головні лексико-семантичні, функціональні та словотвірні особливості заміників на матеріалі американських політичних багатосерійних кінофільмів та особливості відтворення лексичних субституцій українською мовою; було схарактеризовано основні способи перекладу евфемізмів американського політичного кінодискурсу.

Матеріалом дослідження слугували американська юридична драма «Гарна дружина» (“The Good Wife”, 2009), політична драма «Західне крило»

(“The West Wing”, 1999) та американський веб-серіал у жанрі політичного трилера «Картковий будинок» (“House of Cards”, 2013).

У роботі були використані наступні **методи дослідження**:

- *описово-аналітичний метод*, зміст якого полягає у критичному вивченні та аналізі науково-теоретичних джерел із проблематики дослідження;
- *метод словникових дефініцій* застосовано для визначення понять, які характеризують досліджуване явище;
- *метод суцільної вибірки*, що забезпечив відбір евфемістичних лексичних одиниць в американському політичному кінодискурсі, що слугували матеріалом дослідження;
- *компонентний аналіз*, що дозволив виділити лексико-семантичні групи евфемістичної лексики у американському політичному дискурсі;
- *метод лексико-семантичного аналізу*, що забезпечив виявлення лексико-семантичних особливостей евфемістичних одиниць у американському політичному дискурсі;
- *прагматискурсивний підхід*, що забезпечив характеристику функцій евфемізмів в американському політичному кінодискурсі;
- *перекладознавчо-зіставний метод*, що дозволив виявити основні прийоми та способи перекладу евфемізмів американського політичного кінодискурсу українською мовою; також застосовувались *дослідницькі прийоми лінгвістичного спостереження, класифікації та систематизації даних, кількісні підрахунки*.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та резюме англійською мовою.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної проблеми, з’ясовано мету та завдання дослідження, визначено об’єкт, предмет та методи дослідження, розкрито теоретичне та практичне значення нашого дослідження.

У **першому розділі** «Теоретичні засади дослідження семантико-прагматичних характеристик евфемізмів в американському

політичному кінодискурсі» розкрито основні теоретичні засади поняття евфемізації, словотвірні та прагматичні особливості цього явища, а також представлено підхід до лінгвістичних досліджень евфемізмів іншими науковцями. У розділі зазначено джерела досягнення евфемістичного ефекту, класифікація функцій, а також способи утворення заміників. У першій частині роботи було розглянуто кінодискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень, його основні риси та особливості перекладу фільмів.

Другий розділ «Семантичні та прагматичні особливості евфемізмів в американському політичному кінодискурсі» присвячено встановленню лексико-семантичних, словотвірних та прагматичних особливостей евфемістичної лексики на матеріалі американських політичних серіалів «Гарна дружина», «Західне крило» та «Картковий дім».

У **третьому розділі «Особливості відтворення евфемізмів американського політичного кінодискурсу українською мовою»** наведено основні способи перекладу заміників зі та без збереження евфемістичного ефекту українською мовою. Було виявлено наступні способи: використання перекладацьких трансформацій (метод підбору еквівалентів, словникових відповідників, метод додавання і вилучення, конкретизація, описовий переклад); транскрипція.

У загальних висновках викладено основні результати наукового дослідження. Завершує роботу список використаної літератури, список джерел ілюстративного матеріалу, додатки та резюме англійською мовою.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи були апробовані на таких наукових конференціях:

Усатих І. С. Особливості словотворення евфемістичної та дифемістичної лексики. «Макаренківські читання: філологічні та методичні студії»: матеріали звітної студентської наукової конф., м. Суми, 4 червня, 2020 р. Суми, 2020. С. 75-77.

Усатих І. С. Статус евфемізмів та дифемізмів в сучасних лінгвістичних дослідженнях. «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі»:

матеріали III Всеукраїнської наукової інтернет-конференції, м. Суми, 12 листопада, 2020 р. Суми, 2020. С. 67-69.

Результати дослідження представлені в публікаціях:

Козлова В. В., Усатих І. С. Особливості утворення евфемізмів в американському політичному кінодискурсі. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство) № 13, 2020. С. 74-79.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИКО-ПРАГМАТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЕВФЕМІЗМІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ КІНОДИСКУРСІ

У політичному дискурсі існують чіткі правила та рамки, котрі мають бути належно дотримані. Мова у сфері політичних комунікацій – це інструмент професійної діяльності та впливу. Кожен політик є оратором, а отже він має знати що говорити, з якою метою та кому адресована промова. Формування структури мовлення має проходити осмислено, усі нюанси та деталі мають бути виявлені та опрацьовані. У сучасному світі евфемізація стала аспектом, котрий неможливо ігнорувати у зв'язку з рухом суспільства у напрямку досягнення цілковитої толерантності та рівності.

1.1. Статус евфемізмів в сучасних лінгвістичних дослідженнях

У будь-якому суспільстві існують етичні норми та правила, яких необхідно дотримуватися, саме тому людина має остерігатися вживання певних виразів та мовних фігур, адже вони можуть образити деякі верстви населення з особливостями. Виникнення евфемізмів пов'язане з уникненням грубих та непристойних висловів, які не допускаються встановленими порядками та нормами поведінки суспільства. Дифемізація є явищем протилежним до евфемізації. Навмисне використання більш грубих та вульгарних виразів з метою підсилення емоційного забарвлення виступу або певного впливу на слухача нерідко притаманне політичним діячам, що можна простежити у політичному дискурсі. Важливо підкреслити, що евфемізація є комплексним явищем, яке може проявлятися не лише у лінгвістичному, але й у екстралінгвістичному аспектах. Так, наприклад, американський лінгвіст Р. Адам виокремлював поняття «невербального» евфемізму. На його думку, до цієї категорії можна віднести різні невербальні знаки та жести (люб'язні аплодисменти після невдалого виступу, уникнення № 13 при нумерації поверхів, тощо) [46, с.32].

Вивченням евфемізмів займалися такі дослідники, як Л. П. Крисін [18, с. 29], Д. Е. Розенталь [34, с. 148], А. М. Кацев [13, с. 12], Ж. Ж. Варбот [4, с. 345], О. О. Реформатський [34, с. 247], О. О. Селіванова [36, с. 135] та ін. У сучасній лінгвістиці питання евфемізації хоч і активно вивчається, але є досить проблематичним та недосконало вивченим частково через те, що досі не існує єдиного визначення даного поняття, загальноприйнятої класифікації евфемізмів та їхніх функцій. У зв'язку з цим можна виділити декілька підходів до вивчення поняття «евфемізм». Найпоширенішим є функціональний, який визначає провідною функцією мітігації. Такий підхід підтримали Л. П. Крисін [18, с. 31], Д. Розенталь [34, с. 148] та А. М. Кацев [13, с. 12]. Наприклад, російський мовознавець Л. П. Крисін трактує евфемізм як «спосіб непрямого, перифрастичного й при цьому пом'якшувального позначення предметів, властивостей чи дій» [19, с. 28]. А. М. Кацев, в свою чергу, підкреслює пом'якшувальну функцію евфемізмів та визначає їх як «непрямі замітники страшного, ганебного або одіозного, які використовуються через моральні або одіозні мотиви» [13, с. 12]. Дещо інакший підхід до евфемізмів є субституційним і визначає евфемізми як замітники грубої або неприйнятної лексики. Прихильниками такого підходу є О. О. Реформатський [34, с. 247], Ж. Ж. Варбот [4, с. 345], В. Н. Ярцева [42, с. 134]. Ж. Ж. Варбот розглядає евфемізми як «замітники різких вульгарних, грубих слів і виразів. Вони вживаються, щоб змінювати забарвлення слова, надаючи більш м'якого вираження» [4, с. 345]. Великий Енциклопедичний словник під редакцією В. Н. Ярцевої пропонує визначення евфемізмів як «емоційно нейтральних слів або виразів, що вживається замість синонімічних їм слів і виразів, які мовець вважає непристойними, грубими та нетактовними» [42, с. 134]. О. О. Реформатський розуміє евфемізми як «замінні, дозволені слова, які вживаються замість заборонених (табуйованих)» [34, с. 247]. Існує також третій підхід – комунікативний. К. Аллан і К. Беррідж [43, с. 66] у своїй дефініції поняття евфемізм беруть до уваги учасників комунікації і розуміють його як вираз, що використовується

в якості альтернативи виразу, якому не надається перевага, з метою уникнути можливої втрати обличчя: або мовця, або аудиторії, чи будь-якої третьої сторони [42, с. 66]. В. Б. Великорода у тлумаченні евфемізму звертає увагу передусім на психологічний аспект і зазначає, що «евфемізми – це одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких з соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним» [4, с. 86].

Таким чином, евфемізми існують для того, щоб зробити комунікацію комфортніше і приємніше. Явище евфемізації допомагає людині висловлюватися більш коректно і не ображати почуття тих, хто її слухає. Незважаючи на те, що таке поняття не має єдиного чіткого визначення, ми цілком поділяємо думку, що евфемізми стають заміниками слів, які є вульгарними, соціально неприйнятними і не політкоректними. Тож використання їх згладжує певні гострі та жорсткі теми у спілкуванні.

1.2. Шляхи та способи утворення евфемізмів

1.2.1. Джерела досягнення евфемістичного ефекту

Евфемістичний ефект дає можливість мовцю замаскувати небажане чи пом'якшити значення термінів чи явищ, які є неприйнятними для згадки у суспільстві. Завдяки такому ефекту можливо приховати такі небажані явища мовлення як вульгаризми, нецензурну лексику, табуйовані та образливі слова, умовні позначення деяких власних імен. У деяких випадках досягнення евфемістичного ефекту у мовленні є вирішальним фактором у відносинах людини зі спільнотою, тож уміння правильно і доцільно використовувати субституції є важливим для публічних осіб та діячів політики, культури, освіти, тощо.

Через свою інтенціональність на досягнення певного прагматичного ефекту та орієнтованість на аудиторію, сучасний політичний дискурс є неможливим без вживання евфемістичних заміників, що набули значного поширення завдяки ЗМІ. Сукупність евфемістичних засобів мовлення, що

вживаються політичними діячами задля пом'якшення негативних аспектів дійсності чи приховання політичних помилок, переконання електорату, представників опозиції чи пересічного реципієнта, можна вважати політичним евфемістичним жаргоном [37, с. 150].

Процес евфемізації тісно пов'язаний з процесом номінації – одним з трьох фундаментальних процесів, що формують мовленнєву діяльність людини (інші два процеси – предикація та оцінка), оскільки певні явища дійсності за будь-яких причин (етичних, культурно-історичних, психологічних) не можуть бути названі прямо, вони потребують евфемістичного позначення [14, с. 97-98].

Людське спілкування породило багато сфер, які використовують широкий спектр слів, що інстинктивно замовчуються. Об'єктом евфемізації стають «сфери діяльності людини, які вважаються не надто престижними; смерть та похоронний процес (незважаючи на те, що існують нації, які ставляться до смерті позитивно, більшість вважає цей етап людського життя найгіршим); алкогольне чи наркотичне сп'яніння; безробіття (неприйнятне соціальне явище); особливо схильні жіночі та чоловічі статеві органи, а також кінцівки та задня частина стегна; ненормативна лексика; фізіологічні процеси людини, що вважаються інтимними та некоректними для прямої згадки у мовленні» [37, с. 151].

Серед основних джерел досягнення евфемічного ефекту виділяють перефразування, аббревіацію, акронімію, мейозис, прономіналізацію, антифразис, гіперболу, літературні терміни, технічний жаргон [23, с. 62]. Таким чином, ефект маскування здійснюється шляхом заміни небажаної лексики описовим багатослівним виразом, найменування конкретного терміну загальним, за допомогою применшення чи перебільшення значення певних явищ, скорочення термінів, тощо.

Щоб охарактеризувати евфемізм та визначити його мовленнєвий ефект та функцію, необхідно відтворити мовну ситуацію, де його було вжито, тобто відтворити контекст, без якого ми не зможемо визначити чи є певне поняття

евфемістичним. Коли явище чи предмет належить до числа тих, які засуджуються моральними та соціальними нормами, то евфемізм не зберігається довго і втрачає свою здатність нейтралізувати реакцію на неприйнятну номінацію. Часте використання призводить до зміцнення асоціативних зв'язків між старими та новими найменуваннями і, внаслідок цього, до поступового перетворення евфемізму в його протилежність, тобто в слово табу [24, с. 63-64].

Евфемізація сьогодні розвивається доволі інтенсивно, що пояснюється набуттям популярності руху за рівність у соціумі. Мова є відображенням суспільства, отже усі соціальні явища мають проходити процес адаптації та закріплення на лінгвістичному рівні через призму культурно сприятливих принципів.

1.2.2. Особливості творення евфемістичної лексики

Евфемізація відрізняється великою структурною різноманітністю. Лексичні заміники можуть бути виражені як у окремих словах, так і в словосполученнях і реченнях. Серед частин мови, які виступають у якості евфемістичної лексики є іменники, займенники та дієслова різних станів. Замовчування та уникнення певних неприпустимих соціальними нормами явищ присутнє в усіх стилях мовлення, тож використання субституцій притаманне високому, нейтральному та низькому манерам мовлення [24, с. 64].

Найбільш вичерпно питання про способи мовного вираження евфемізації мовлення розглянув В. П. Москвін. У праці «Евфемізми в лексичній системі сучасної російської мови» дослідник виокремлює 13 наступних способів: метонімічну номінацію, метафоричну номінацію, використання синекдохи, прономіналізацію, паронімічну заміну, використання книжних слів та виразів, зокрема термінів, використання іншомовних слів, перенесення „з роду на вид”, перефразування, антономазію, перенесення „з виду на вид”, мейозис, еліпсис [26, с. 22-27].

У цілому, техніки творення евфемістичної лексики включають в себе як класичні способи словотвору, так і деякі специфічні підходи. У дослідженнях Х. Роусона [52, с. 115-121], Дж. Німан та К. Сільвер [51, с. 42-46], Д. Джеммет [49, с. 10-11] є можливість виділити п'ять основних способів творення евфемізмів: скорочення (абревіація слова чи фрази, апокопа, зворотне словотворення, зменшувальна форма, усічення (заміна табуйованих слів зірочками)); перифраз; реконструкція (фонологічна зміна, контамінація, редуплікація (повтор складів або літер)); семантична зміна (семантичний зсув (заміна специфічного поняття на загальне), метафоризація, смисловий розвиток з генералізацією значення, абстракція, літота, мейозис (підбір відповідника, чії ознаки применшенні у порівнянні з характеристиками слова-оригіналу)); запозичення (з інших мов або внутрішньомовні). Варто зазначити, що конкретний лексичний замітник може бути утворений шляхом поєднання декількох технік формування конструкцій.

Ж. Ж. Варбот була однією з перших науковців, хто запропонував перелік способів творення евфемістичних замітників. Таким чином, виникла наступна класифікація: заміна за допомогою запозичення, описового виразу, визначення, узагальнювальної назви, займенника тощо [4, с. 346].

Український мовознавець О. Тараненко [36, с. 279] виділяв наступні шляхи творення евфемізмів: перифрази; утворення слів з іншою мотивацією, іншою внутрішньою формою і нових значень слів на основі асоціацій за суміжністю, подібністю або протилежністю: метонімія, метафора, антифразис; заміна слова іншим, семантично пов'язаним: синонімом і взагалі словом з близьким значенням, антонімом і взагалі словом з протилежним значенням; заміна назви предмета, явища лише вказівкою на них (використання вказівних та неозначених займенників і займенникових прислівників; еліпсис; видозміна звукової форми слова, компонентного складу словосполучення.

Сучасний лінгвіст В. Б. Великорода [5, с. 214], яка досліджувала механізми поповнення евфемістичної лексики, виокремлює наступні способи

утворення нових одиниць: семантичні процеси (фразеологізація, генералізація, метафоризація, іронія, пропріалізація, метонімізація, антономазія, літота, елевація, гіпербола); словотвірні процеси (словоскладання, аббревіація, морфемна заміна, ономотопія, зрощення); фонетичні процеси (фонемна заміна, римований словотвір, графічне пропущення, редуплікація, зворотній словотвір); іншомовні запозичення; комбіновані способи творення.

Як бачимо, більшість науковців у якості найпродуктивніших виділяють семантичні процеси поповнення евфемізмів, в основі яких метафоричний та метонімічний перенос, гіперболізація, мейозис, генералізація значення тощо. Особливо місце в реєстрі займає перифраз як спосіб номінативного заміщення, що одночасно і описує, і називає предмет, поняття, явище, дію. Використання іншомовних слів, словоскладання, аббревіації, фонемної заміни також стають джерелами поповнення евфемістичних одиниць.

1.3. Функції евфемізмів

Евфемізація виконує головну функцію маскування та пом'якшення табу та явищ, які не є припустимими соціальними нормами. Однак, існує ряд допоміжних функцій, притаманних субституціям відповідно до мети, яку переслідує мовець у спілкуванні.

Пом'якшувальна лексика використовується у різноманітних контекстах та ситуаціях, отже відповідно до особливостей вживання виділяють наступні функції евфемізмів: вуалітивна функція притаманна усім типам евфемізмів і показує прагнення людини приховати аспекти дійсності, про які вона не може говорити відверто; кооперуюча функція виражає бажання комунікантів зберегти співпрацю та гарні відносини між собою для вирішення певних завдань; превентивна функція передбачає вживання евфемізмів як альтернативних виразів для позначення певних табу, які сформувалися у культурній свідомості людини (людські вади, релігійні реалії чи смерть); риторична функція розкриває прагнення людини певною мірою вплинути на співрозмовника і змінити його ставлення до повідомлюваного, або спонукати

до певних вчинків; елевативна функція показує, що мовець прагне передати певні аспекти дійсності у більш вигідному та більш позитивному світлі; конспіративна функція створює можливість для групи людей приховувати справжнє значення слів від інших людей, які не входять до цієї групи; дистортивна функція притаманна евфемізмам, які використовуються для опису найбільш неприйнятних термінів і може бути причиною спотворення інформації і неправильного сприйняття слухачами, часто дистортивну функцію виконують медичні та політичні евфемізми [5, с. 97].

В. П. Москвін [27, с. 39] виділяє шість основних функцій евфемізмів: евфемізми для заміни слів, які лякають; для заміни назви неприємного об'єкта; для позначення того, що вважається непристойним, в основному пов'язане з фізіологічними потребами людини; "етикетні" евфемізми – використовуються для того, щоб уникнути образи співрозмовника або третьої особи; евфемізми, які маскують справжню суть позначуваного, зокрема, автор виокремлює серед них політичні евфемізми; евфемістичні заміники, які позначають непрестижні для даного соціуму професії.

Австралійська дослідниця Кейт Беррідж [44, с. 78] пропонує також шість різних типів евфемізмів, відповідно до їхніх функцій: захисні евфемізми знівельовують негативне значення; секретні евфемізми містифікують й зображують інформацію у фальшивому світлі; евфемізми, що надихають; провокаційні евфемізми викривають і спонукають; об'єднувальний евфемізм для того, аби проявити солідарність; ігрові евфемізми, які веселять і розважають.

Українська дослідниця О. О. Селіванова [37, с. 138], у свою чергу, виокремлює магічну, ідеологічну, етикетну, іронічну та криптофорну функції евфемізмів.

Детально розглянувши функції евфемізмів, які запропонували лінгвісти, які були описані вище, ми вирішили використати у своїй роботі підходи, запропоновані українським лінгвістом Великогородою В. Б. та австралійською дослідницею Кейт Беррідж оскільки класифікації наведених

науковців на нашу думку найкраще розкриває прагматичний аспект евфемізації.

1.4. Кінодискурс як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень

Дослідження кінодискурсу набуло популярності останнім часом, оскільки розширення знань з цієї теми дозволяє досягти значного прогресу у перекладі та інтерпретації фільмів. Кінодискурс є об'єктом вивчення не лише лінгвістики, а й літературознавства, соціолінгвістики, антропології, теорії кінематографу та кіносеміотики. Тож вивченням даного питання займається велика кількість вчених, серед яких С. М. Ейзенштейн [9, с. 85], С. Козлофф [52, с. 163], В. Д. Шевченко [41, с. 135], О. Аронсон [1, с. 117], І. В. Коваленко [14, с. 50-53], І. М. Лавріненко [20] тощо.

Лінгвісти виявляли інтерес до вивчення кінодискурсу у різні етапи його розвитку. Спочатку кінофільми розглядалися як спосіб розповіді історії за допомогою зображення, згодом були зроблені спроби концептуалізувати їх як певні системи знаків та текстів. Була розроблена філософія монтажу як синтетичного засобу продукування значення [9, с. 61]. Об'єктом уваги науковців може стати саме мовлення персонажів. С. Козлофф [52, с. 89] досліджує діалоги персонажів у різних жанрах кіно як інструмент досягнення певного ефекту – гру слів задля створення комічного ефекту в комедіях, слово як зброю в ганстерській стрічці, а також особливості мовлення героїв мелодрам та вестернів. В. Д. Шевченко [41, с. 136] розглядає мовлення як засіб соціального впливу на матеріалі британського кінодискурсу наголошуючи, що саме в мовленні містяться мовні складові дискурсу. Інші знаки, що належать до «кіномови», стають об'єктом пильної уваги як лінгвістів, так і культурологів, філософів. Так, О. Аронсон [1, с. 117] говорить про те, що в кінодискурсі набір образів середовища, атмосфери або жанра значно більш промовистий, ніж конкретний жанр.

Визначення «кінодискурсу» є одним з найбільш дискусійних питань. Це поняття виникло внаслідок лінгвістичного аналізу поняття «кінотекст». Г. Г. Слишкін і М. А. Єфремова [38, с. 12] трактують кінотекст як зв'язне,

цілісне і завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних (лінгвістичних) і невербальних (іконічних і/або індексальних) знаків, які організовані відповідно до замислу колективного функціонально диференційованого автора за допомогою кінематографічних кодів, зафіксоване на матеріальному носії і призначене для відтворення на екрані й аудіовізуального сприйняття глядачами. Кінематографічні коди розуміють як ракурс, кадр, світло, план, сюжет, монтаж і художній простір. Оскільки дискурсом прийнято вважати текст у нерозривному зв'язку із ситуацією та певними соціальними, культурно-історичними чинниками, отже кінодискурс утворюється з різних жанрів кінотексту у поєднанні з екстралінгвальними чинниками.

І. В. Коваленко [14, с. 51] трактує кінодискурс як трирівневу синкретичну систему, або «креолізовану» єдність, що репрезентує власне текст, семіотичний простір, і результат інтерсеміотичного перекладу.

За дефініцією І. Лавріненко [20, с. 5] кінодискурс є полікодовою когнітивно-комунікативною єдністю семіотичних одиниць, що характеризується зв'язністю, цілісністю, завершеністю, адресатністю й утілюється згідно із задумом колективного автора.

Основними категоріями, які притаманні кінодискурсу є цілісність, завершеність, зв'язність, відкритість, когерентність (змістовність зв'язку) модальність (відношення автора до дійсності, відображеної в окремому тексті), антропоцентричність та інтертекстуальність. Завдяки цілісності кінодискурсу, глядач сприймає його як інтегровану єдність структурно-змістових та змістових рівнів. Цілісність часто пов'язують із завершеністю, яка вказує на сформований концепт, закінчену думку, яка закрита для подальших змін. Однак попри те, що думка є завершеною, деякі автори залишають фінал відкритим, даючи можливість глядачу домислити кінець. Таким чином кінодискурс можна вважати відкритим у окремих випадках. Зв'язність забезпечує взаємодію та інтеграцію усіх елементів системи дискурсу, завдяки чому адресант і адресат розуміють один одного.

Модальність у тексті художнього фільму виражається у суб'єктивності зображення дійсності. Камера постійно ніби нагадує нам, що фільм – це не реальне життя, а лише його відображення. Антропоцентричність дискурсу відображається у його направленості на людину, її індивідуальна свідомість. Категорія інтертекстуальності реалізується на підставі діалогічної взаємодії модулів комунікантів та тексту з універсумом – кодом культури, науки, літератури тощо [11, с. 56].

1.5. Особливості кіноперекладу

Кінопереклад наразі перебуває на етапі становлення, саме тому категоріальний апарат цієї галузі перекладу ще не сформований остаточно [30, с. 165]. Г. Г. Слишкін і М. А. Єфремова [38, с. 58] розглянули кінофільм як особливий тип тексту, запропонували лінгвістичне визначення та лінгвосеміотичну класифікацію кінотекстів. Спираючись на результати плідного наукового пошуку Московсько-Тартуської школи семіотики, а також відомих сучасних лінгвістів О. Є. Анісімової, У. Еко та ін., вони визначають кінотекст як “зв’язне, цілісне та завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних (лінгвістичних) та невербальних (іконічних та / або індексальних) знаків, організоване відповідно до задуму колективного функціонально диференційованого автора за допомогою кінематографічних кадрів, зафіксоване на матеріальному носіїві та призначене для відтворення на екрані й індивідуального сприйняття глядачами”.

С. В. Радецька і Т. Т. Каліщак [32, с. 81] трактують кінопереклад як процес, в результаті якого кінопродукт стає зрозумілим для цільової аудиторії, яка не володіє мовою оригіналу. А. П. Мельник [26, с. 110], в свою чергу, визначає кінопереклад як особливий вид перекладу, який спеціалізується на передачі змісту через зоровий та слуховий канали синхронно з тим, що відбувається на екрані. Ряд вчених погоджується з думкою про те, що основною характерною рисою кіноперекладу є гармонічне поєднання аудіо- та відеоряду або вербального та невербального

компонента. Н. Шубенко [42, с. 146] наголошує, що створити цілісний аудіовізуальний ряд можна лише тоді, коли правильно поєднані аудіальна складова та відеоряд.

Кінопереклад А. П. Мельник [26, с. 111] розглядає як один з типів аудіовізуального перекладу. Серед інших типів вона виділяє переклад телепрограм, переклад відеореклами, переклад мультимедійної продукції, театральний переклад. На думку дослідниці, об'єктом кіноперекладу є фільм як нерозривна єдність вербальної, невербальної та позамовної інформації, що передається за допомогою декількох семіотичних систем. Саме тому ми не можемо назвати об'єктом кіноперекладу титри, сценарій фільму, адже переклад останніх розрахований на передачу лише вербальної складової на основі написаного тексту.

Розглядаючи питання особливостей кіноперекладу неможливо не звернути увагу на поняття «кінотексту» та «кінодискурсу». Російські вчені Г. Г. Слишкін та М. А. Єфремова [38, с. 12] кінотекст визначають як «нероздільне, цілісне та завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних (лінгвістичних) та невербальних (іконічних та/ або індексальних) знаків, організоване ... через залучення кінематографічних кодів, і зафіксоване на матеріальному носії, з головним призначенням – відтворення на екрані».

Кінодискурс є поняттям дещо відмінним. С. С. Назмутдінова [29, с. 86] вважає кінодискурсом семіотично ускладнений, динамічний процес взаємодії автора та кінореципієнта, який відбувається в міжмовному та міжкультурному просторі за допомогою засобів кіномови, яка має наступні властивості: синтаксичність, вербально-візуальна цілісність елементів, інтертекстуальність, множинність відправника, контекстуальність значення, іконічна точність, синтетичність. А. Н. Зарецька [10, с. 8] ж визначила це поняття як зв'язний текст – вербальний компонент фільму – у сукупності з невербальними компонентами – аудіовізуальним рядом цього фільму та іншими, важливими для смислової завершеності екстралінгвістичними

чинниками. Дослідниця виділяє наступні особливості кінодискурсу: аудіовізуальність, інтертекстуальність, креолізованість, цілісність, здатність до поділу, модальність, інформативність, перспекція та ретроспекція, прагматична орієнтованість.

Кінопереклад завжди передбачає певні труднощі не лише лінгвістичного, а й екстралінгвального, технічного характеру. Це безпосередньо впливає на його втілення на екрані.

1.6. Стратегії та способи кіноперекладу

Переклад кінодискурсу є особливим не лише з точки зору перекладознавства, а й за своїм зв'язком з лінгвокультурологією, тому що він охоплює не лише міжмовну, а й міжкультурну передачу змісту художніх фільмів. Переклад охоплює щонайменш дві мови і дві культурні традиції, перекладачі постійно вирішують проблему відтворення реалій, що закладені у тексті оригіналу. Аудіовізуальний переклад є процесом відтворення мультимедійних текстів іншою мовою та їх перенесення до іншої культури [12].

Відома перекладачка Мішель Берді [3, с. 57-62] запропонувала власну класифікацію, яка складається з п'яти способів кіноперекладу. На думку дослідниці існує робота синхронного перекладача, який здійснює переклад без опори на письмовий текст, озвучення фільму єдиним актором або самим перекладачем (оригінальний аудіоряд зберігається), озвучення фільму двома акторами – чоловіком і жінкою зі збереженням оригінального аудіоряду, дублювання - фільм озвучується цілим штатом акторів, вихідний текст зазнає велику кількість змін задля того, щоб співпадати з артикуляцією акторів оригінального тексту та акторів перекладу, субтитрування – оригінальний аудіоряд зберігається, а увага переходить на субтитри, які розміщені у нижній частині екрану і передають зміст мовою перекладу.

І. В. Корунець [16, с. 235], А. М. Кацев [13, с.164] виділяють наступні способи перекладу евфемізмів: метод підбору еквівалентів, описовий

переклад, метод додавання, конкретизація, генералізація, перифраз, калькування.

На думку А. М. Кацева [13, с.164], найефективнішими методами перекладу евфемізмів є метод додавання та конкретизація. Метод додавання є ефективним засобом при перекладі евфемізмів з мови оригіналу, тому ним часто користуються перекладачі. Трансформація додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі змісту речення (оригіналу), що перекладається, або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови перекладу. Адже відтворення змісту евфемізмів у мові перекладу часто вимагає розгорнутих коментарів. Метод конкретизації полягає у заміні слова або словосполучення іноземної мови з широким предметно-логічним значенням на слово чи словосполучення з вузьким значенням. Звуження значення лексеми в мові оригіналу здійснюється в тих випадках, коли ступінь інформаційної впорядкованості мовної одиниці в оригіналі нижче, аніж ступінь упорядкованості відповідної смислової одиниці в мові перекладу. Конкретизація при перекладі потребує також певних граматичних трансформацій. Зрозуміло, що цей спосіб перекладу частіше застосовують тоді, коли перекладаються слова із дуже широким значенням. Евфемізми, які містять у своїй структурі слова 'affair', 'matter', 'effort', 'mission', потребують використання конкретизації при перекладі. Протилежним до конкретизації способом перекладу евфемізмів є генералізація, що полягає у заміні одиниці мови оригіналу, яка має вузьке значення, одиницею мови перекладу з ширшим значенням.

Слова, що містять марковані одиниці морфологічного рівня перекладаються разом зі своїми лексемами здебільшого за допомогою словникових відповідників. Тому ми зупинимось на двох групах трансформацій: лексичних та граматичних. При лексичних трансформаціях здійснюється заміна окремих лексичних одиниць з тексту-оригіналу не їхніми прямими словниковими відповідниками, а словами чи висловами, що

найточніше передають значення одиниць та забезпечують адекватність перекладу. Калькування – це відтворення комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова або фрази перекладаються відповідними елементами мови перекладу.

Наступним перекладацьким прийомом необхідно зазначити транскодування, що поєднує в собі транскрипцію як формальне пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу, та транслітерацію – формальне побуквенне відтворення вихідної лексичної одиниці з допомогою алфавіту мови перекладу. Транскодування є доволі поширеним перекладацьким прийомом, незалежно від сфери та мети перекладу. Воно дозволяє нам глибше зануритися у іноземну культуру, якнайточніше передати усі аспекти тієї чи іншої евфемістичної одиниці.

Завдяки транскрипції та транслітерації створюється певний експресивний потенціал: у контексті слів рідної мови транскрибоване слово виділяється як чуже, надає предмету, який воно позначає, конотацій небуденності, оригінальності. Транслітерація відрізняється від практичної транскрипції своєю простотою та можливістю введення додаткових знаків. Транслітерація використовується в мовах з різними графічними системами (наприклад, англійська і українська), але літери (чи графічні одиниці) цих мов можна поставити в якусь відповідність один одному.

Нейтралізація трапляється при перекладі текстів, в яких, крім логіко-понятійної основи – актуальної інформації, є ще й емоційно-експресивний складник – художньо-естетична інформація [27, с. 112]. Емфатизація або експресивізація передбачає переклад загальноживаного, нейтрального слова одиницею із емоційно-експресивним забарвленням. Обидва ці прийоми допомагають зменшити так звану прірву між культурами, зробити певні поняття ближчими та зрозумілішими. Проте занадто частотне їх використання віддаляє текст перекладу від оригіналу та позбавляє його авторського задуму.

Гіперонімічне перейменування – досить поширений метод відтворення реалій або слів, що можуть викликати незрозуміння у адресата. Воно уособлює певне узагальнення та надає реаліям іноземної культури рис культури адресата. Гіперонімічне перейменування може знизити присутність авторського стилю в тексті, але може й певною мірою одомашнити певні мовні одиниці. Іноді саме такий прийом є єдиним можливим для розкриття змісту та контексту сказаного, він дозволяє провести паралель між, здавалося б, далекими поняттями.

Серед граматичних трансформацій, що використовуються при перекладі евфемізмів виділяють функціональну заміну, додавання, вилучення та антонімічний переклад. Бархударов Л. С. поділяє функціональну заміну на такі види: заміна форми слова; заміна частин мови; заміна членів речення; синтаксичні заміни в складному реченні [2, с. 194].

Додавання та вилучення є доволі частотними прийомами при перекладі з англійської мови українською. Українській мові необхідно більше мовних засобів для повного вираження змісту, у той час як англійська, будучи аналітичною мовою, все більше схиляється до економії мовних зусиль. Часто доводиться розтлумачувати англійський текст додаванням певних реалій, деталей, слів, що додають певного забарвлення. Перекладачі також вдаються і до вилучення, аби не перекладати одиниці, що мають багато значень, застарілі вислови чи деталізовані описи звичних речей. Дехто робить це задля економії часу або ж для усунення складнощів при перекладі.

Антонімічний переклад, який зустрічається в перекладознавчій літературі, є неточним, оскільки слово, що перекладається, не замінюється на антонім у мові перекладу, а змінює лише форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишається без особливих змін. Існує три види антонімічного перекладу: негативація (заміна слова без негативного префікса на слово з ним); позитивація (заміна слова з негативним префіксом на слово без нього); анулювання двох негативних компонентів (not dishonest – щирий).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У сучасній лінгвістиці питання евфемізації є досить проблематичним та недосконало вивченим, більш того, досі не існує єдиного визначення даного поняття, загальноприйнятої класифікації евфемізмів та їхніх функцій. Тому існує безліч підходів до визначення основних характеристик наведеного явища. Більшість дослідників евфемізмів погоджуються, що замітники виконують пом'якшувальну функцію та заміщують грубу, непристойну лексику. Евфемістичні вирази вживаються з метою приховати явища та реалії, що вважаються табуйованими у суспільстві.

Джерелами евфемізації стають предмети та явища дійсності людини, які вважаються табуйованими та небажаними у соціумі. До найбільш поширених тематичних груп, що зазнають процесу евфемізації є фізіологічні процеси людини, жіночі та чоловічі статеві органи, расова та національна приналежність людини, типи фігури, особливості зовнішності, вади людських можливостей. Останнім часом набуває обертів рух за рівність чоловічої та жіночої статі, тож використання заміників задля досягнення цього напрямку також є популярним.

Евфемізми різняться за своєю структурою, тому існує різноманіття технік творення заміників. У результаті нашої розвідки вдалося дійти висновку, що найбільш продуктивними техніками творення заміників є семантичні процеси, а саме метафоричний та метонімічний перенос, гіперболізація, мейозис та генералізація. Поширеним є перифраз як спосіб, що одночасно і описує, і номінує предмет або явище. Менш поширеними джерелами творення евфемістичної лексики були виявлені такі методи, як використання іншомовних слів, аббревіацій, словоскладання та фонемної заміни.

Головною функцією евфемізації є маскування та пом'якшення табуйованої лексики, що є неприйнятною відповідно до сучасних соціальних норм. Однак у результаті аналізу низки підходів до визначення прагматичного аспекту евфемізації було виявлено додаткові функції

відповідно до контексту вживання та мети, яку переслідує мовець. Субституції використовуються з метою здійснення впливу на реципієнта, покращення стосунків чи сприяння співпраці з ним. Тобто евфемізмам притаманні вуалітивна (притаманна усім евфемістичним заміникам), кооперуюча, риторична, елевативна, конспіративна, дистортивна функції.

Кінодискурс виявився важливим джерелом лінгвістичних досліджень і має риси цілісності та зв'язності. Дискурс кіно вивчають у різних аспектах: досліджується мовлення персонажів, мистецтво розповіді історії у кіно, засоби, що створюють комічний чи трагічний ефект, а також вплив, що здійснює кінодискурс на глядача.

Кінопереклад є популярним напрямом досліджень, тому що ілюструє велике різноманіття способів та стратегій перекладу, серед яких було виділено субтитрування, дублювання, аудіовізуальний переклад. Серед основних проблем, що виникають під час перекладу фільмів визначають короткі строки для здійснення та випуску перекладу, складнощі з обмеженим простором для розміщення тексту на екрані, визначення інформації, яку можна опустити у діалозі.

Перекладачі, що здійснюють інтерпретацію евфемізмів, що містяться в іноземних фільмах українською мовою послуговуються лексичними та граматичними трансформаціями. До лексичних трансформацій відносяться метод підбору еквівалентів, використання словникових відповідників, описовий переклад, калькування, транскодування, тощо. До граматичних трансформацій відносяться додавання та вилучення, антонімічний переклад та функціональна заміна.

РОЗДІЛ 2

СЕМАНТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕВФЕМІЗМІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ КІНОДИСКУРСІ

Евфемізація – це явище, що інтенсивно розвивається та має різноманітну структуру. Лексика, що виконує маскувальну та пом'якшувальну функцію може виражатися словами, словосполученнями, простими реченнями, що складаються з іменників, прикметників, прислівників та дієслів. Евфемістичний ефект використовується політичними діячами з метою переконати електорат, вплинути на колег або уникнути ситуацій кривди почуттів незахищених верств населення, людей з особливими можливостями та потребами.

2.1. Лексико-семантичні особливості евфемізмів в американському політичному кінодискурсі

Характеризуючи евфемізми неможливо не взяти до уваги лексичну сутність одиниці та умови її вживання у контексті, певному стилі мовлення, у мовленнєвій культурі та часовому проміжку, у якому вони виникли. Також важливим є фактор частотності вживання евфемістичного виразу: загальноновживані евфемізми зазвичай закріплені у спеціальних словниках та часто використовуються як в усному, так і в писемному мовленні; okazionalni евфемізми входять до особливих груп лексики за професійним спрямуванням, соціальних жаргонів та характеризуються обмеженим вживанням. Лексичне значення загальноновживаних евфемізмів завдяки природі їх поширеного вживання не потребує пояснення чи паралельного вживання прямих найменувань в тексті. У політичному дискурсі існує деякий набір заміників широкого вжитку, які використовуються політичними діячами під час промов, засідань чи нарад. Звичайно увага на поширених евфемістичних одиницях не акцентується, адже вони сприймаються членами даної професійної групи як цілком звичайні явища. Розглянемо декілька

прикладів загальноновживаних евфемізмів, що функціонують у американському політичному дискурсі.

I'm sick of working on Frank Underwood's wife (1 сезон, 3 серія, «Картковий будинок», 15:43).

Дискурсивний фрагмент ілюструє лексичну евфемістичну одиницю, яка є часто вживаною у спільноті працівників Білого Дому, виражену сталим виразом, який складається з дієслова, яке виражає стан (*to be*), прикметника (*sick*), сполучника (*of*) та герундія, що відповідає іменнику «робота» (*working*). Такий ідіоматичний вираз закріплений у словниках сучасної англійської мови (The Free Dictionary, Cambridge Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, тощо) та вживається з метою вираження стану найвищої втоми, знемоги чи безсилля, пов'язаного з певними обставинами, які наявні у житті людини впродовж великого проміжку часу.

My hands are tied (1 сезон, 9 серія, «Картковий будинок», 19:38).

Метафорична номінація, подана у наведеному вище прикладі є ідіоматичним виразом, котрий вживається для позначення неможливості вільної дії з боку певної особи у зв'язку з перепонами (наприклад, правило чи закон). У американському політичному дискурсі такий ідіоматичний вираз широко використовується для делікатної відмови у проханні у зв'язку з невідкладними обставинами. Евфемістична субституція складається з іменника (*hands*), дієслова стану (*to be*) та дієприкметника (*tied*). Наведений сталий вираз закріплений у деяких словниках англійської мови (Merriam-Webster, Cambridge Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, тощо).

Thanks, we no longer need your service (3 сезон, 27 серія, «Картковий будинок», 28:53).

Наведений фрагмент ілюструє ситуацію зі звільненням людини з посади, що є травматичним моментом у житті кожного. Саме тому для пом'якшення неприємної новини був використаний евфемістичний ідіоматичний вираз, який виражений поширеним двоскладним реченням, яке

складається з підмета – займенника (*we*), обставини – прислівника (*no longer*), присудка – дієслова (*need*) та додатка, який складають присвійний займенник (*your*) та іменник (*service*). Ідіома закріплена у онлайн-словнику англійської мови Merriam-Webster.

Оказіональні евфемізми навпаки передбачають трактування їх значення в контексті при використанні, що виходить за межі професійного дискурсу. У політичному дискурсі присутні лексичні одиниці з медичного, криміналістичного дискурсу. Розглянемо декілька фрагментів американського політичного кінодискурсу, які містять приклади okazіonalіzміv.

You're one of these guys who's sure that capital punishment is going to be a deterring for drug lords (1 сезон, 3 серія, «Західне крило», 36:10).

Даний уривок присвячений конфлікту в уряді щодо доцільності впровадження смертного вироку для наркодилерів. Оскільки страта останнім часом засуджується світовою спільнотою і деякі політичні діячі виступають проти, для уникнення згадки явища смерті (наприклад, *death penalty*) була використана наведена вище номінація, яка виражена словосполученням, котре містить прикметник (*capital*) та іменник (*punishment*). Оскільки наведений евфемістичний вираз належить до кримінального дискурсу, то і трактується він як захід для зупинення бурхливої діяльності торгівлі наркотиків.

He is in critical condition in St.Paul Memorial Hospital (1 сезон, 10 серія, «Західне крило», 08:18).

Розглянемо приклад евфемістичної конструкції медичного дискурсу, яка вжита з метою опису важкого стану пораненої людини, яка балансує на межі життя та смерті. Мова йде про Джоша Лаймона з багатосерійного кінофільму «Західне крило», якого було поранено під час теракту на офіційному прийомі президента США. Словосполучення, яке виступає у ролі субституції складається з прикметника (*critical*) та іменника (*condition*). Так як мовець згадує лікарню Святого Павла, реципієнт розуміє тяжкість стану

здоров'я Джоша, але не отримує подробиць, які можуть видатися занадто шокуючими.

It was mentally unbalanced woman in her forties (1 сезон, 6 серія, «Західне крило», 10:26).

Вищезгаданий приклад належить до медичного дискурсу та описує стан психічного розладу людини. Словосполучення, що виступає у ролі евфемізма несе вуалітивний характер і складається з прислівника (*mentally*) та прикметника (*unbalanced*). Жінка, яка згадується у наведеному фрагменті американського політичного кінодискурсу мала намір скоїти замах на життя президента США, тож її вважали психічно нездоровою.

Відповідно до тематичної ознаки Є. В. Корнелаєва [15, с. 97] поділяє евфемізми на тематичні групи: ті, що вуалюють фізіологічні процеси та стани людини; номінації частин тіла людини; ті, що позначають стосунки між чоловіком та жінкою; ті, що вживаються, коли мова йде про хворобу та смерть.

До першої групи відносяться лексичні замітники, що позначають фізіологічні процеси та стани. У сфері політичних комунікацій неприпустимо обговорювати наведені вище явища, важливо уникати інтимних подробиць та прямих згадок вагітності, хронічних хвороб, смерті.

Оскільки президент є лідером держави, його образ має бути бездоганним, вірцевим та непохитним. Хвороба, яку було діагностовано у президента США Джозая Бартле була величезною таємницею навіть для найближчих радників. Розглянемо приклад фрагменту репліки першої леді країни. *Seven years ago, my husband was diagnosed with a relapsing, remitting course of MS* (2 сезон, 1 серія, «Західне крило», 10:18) – аббревіація розшифровується як *multiple sclerosis* – це хронічна невиліковна хвороба, яка постійно прогресує. Евфемістичний замітник є скороченням словосполучення, яке складається з прикметника та іменника, та маскує повну назву захворювання, розраховуючи на необізнаність реципієнтів у медичній термінології.

Стан смерті є табуйованим явищем у суспільстві, тому через страх чи забобонність ми уникаємо прямої згадки терміну. В американському політичному дискурсі виник ряд контекстуальних евфемістичних зворотів, котрі виконують пом'якшувальну функцію і тому часто використовуються політичними діячами. Проілюструвати тенденцію можливо наступним прикладом. *Ben Zaharian stepped off the reservation last night.* (2 сезон, 10 серія, «Західне крило», 06:51) – евфемістичне словосполучення, що позначає вихід з резервації, складається з дієслова та іменника, та у наведеному контексті має значення втрати здорового глузду. У такому випадку евфемістична одиниця виконує вуалітивну функцію.

Вагітність є явищем, яке ретельно приховується у американському політичному середовищі та відноситься до інтимних тем, які не обговорюються. Тому, описуючи жінку при надії, зазвичай мовець вдається до використання складних евфемістичних конструкцій, котрі вказують на стан здоров'я жінки або на явища, які трапляються під час вагітності. Розглянемо приклад. *She can't come to the White House. This woman is in delicate state of health* (2 сезон, 6 серія, «Західне крило», 34:05) – евфемістична субституція виражена словосполученням, яке має у складі прикметник, 2 іменника та прийменник. Мовець описує стан здоров'я жінки як делікатний, ніжний та чутливий, уникаючи подробиць та причин, які послужили такому стану.

Стан тяжкої хвороби є явищем, що маскується у політичному середовищі. Обговорення здоров'я людини вважається ввічливим, але важливо уникати деталей та подробиць, адже вони є недоцільними у світі ділового спілкування. Розглянемо фрагмент американського політичного дискурсу з розмови президента США та конгресмена, який описував свою дружину. *Just enough to be aware of how quickly she's going* (2 сезон, 17 серія, «Картковий дім», 12:23) – у даному випадку вживається контекстуальний евфемізм, виражений простим двоскладним реченням, де підмет є займенником, а присудок – дієсловом у теперішньому тривалому часі. У

поданому контексті описується невиліковна стареча деменція, яка поступово забирає здоровий глузд людини. Хворий ніби йде з нормального життя, родини, припиняє впізнавати близьких та забуває очевидні речі.

До другої групи входять евфемістичні вирази, що номінують частини тіла, пов'язані з «тілесним низом». Складно цілком і повністю уникнути згадки цих органів, назви яких є табуйованими у суспільстві, тому виникла низка загальноприйнятих заміників. У світі ділового спілкування пряма згадка чи обговорення статевих органів вважається ознакою поганого тону, однак розглянувши наступний приклад, виділений з матеріалу американського політичного кінодискурсу, можна переконатися у доцільності евфемізації, що має гумористичний характер серед працівників Білого дому. *He's got some really hot temper* (1 сезон, 1 серія, «Картковий дім» 34:58) – словосполучення, що виступає у ролі евфемізму в такому контексті означає чоловічий статевий орган та складається з прикметника та іменника. Контекстуальність важлива для правильного трактування значення евфемізму у даному випадку.

Прикладом маскування жіночих органів «тілесного низу» є наступний фрагмент американського політичного кінодискурсу. *Are we allowed to say this V-word in the Oval Office?* (2 сезон, 10 серія, «Західне крило», 21:34) – аббревіативне скорочення було використане у якості вуалюючого евфемізма, вираженого іменником, що позначає жіночий статевий орган.

Стосунки між чоловіком і жінкою мають інтимний характер та не обговорюються у світі ділового політичного спілкування: *Leo, for whatever it's worth, we won't be doing anything tonight you wouldn't be proud of* (1 сезон, 8 серія, «Західне крило», 13:33) – вживаючи субституцію, виражену займенником, Джош намагається донести до свого керівника, що в нього ніколи не виникнуть романтичні стосунки з дочкою Лео.

Здійснивши аналіз матеріалу у сфері політичного спілкування, ми виділили декілька додаткових тематичних груп. Обмеженість фізичних можливостей людини не має бути предметом її дискримінації чи зневаги з

боку суспільства. У сучасному світі тема людських вад та фізіологічних особливостей потребує толерантного ставлення з боку публічних осіб та політиків, тож на позначення даних явищ були винайдені суспільно прийнятні субституції. Проілюструвати декілька з них можливо наступними прикладами.

Тобі Зіглер та Лео Макгері з багатосерійного кінофільму «Західне крило» обговорюючи персональну асистентку Лео, згадали про її літнього батька, який у зв'язку з віком має фізичні вади. *Tobi, you know her father has limited abilities now* (2 сезон, 17 серія, «Західне крило», 34:16) – словосполучення, що виступає у ролі заміника складається з дієприкметника та іменника і приховує деталі щодо стану здоров'я чоловіка.

Вади мовного апарату також підлягають евфемізації у американському політичному кінодискурсі. Джоуї Лукас – жінка, яку нещодавно прийняли на роботу у Білому Домі, вона має вади слуху і мовлення. Тож Тобі попереджає Джоша перед початком його співпраці з Джоуї. *Be ready this woman is verbally challenged, you need to give her your full attention* (2 сезон, 13 серія, «Західне крило», 12:01) – було використане словосполучення, складене з прислівника та дієприкметника для нейтралізації особливостей мовлення жінки. Таким чином вона стала повноправним членом політичної спілки Білого Дому і жоден з колег не має права дискримінувати Джоуї.

Оскільки останнім часом Конгрес США опікується питаннями інклюзивної освіти та освіти дітей з індивідуальними особливостями розвитку, важливим є коректність висловлювань. Задля досягнення толерантності у обговоренні з президентом питань дитячої освіти, Лео Макгеррі використав наступний вираз: *He has to take initiative with children with learning difficulties* (2 сезон, 10 серія, 34:08) – головний радник використав евфемістичне словосполучення, яке має у своєму складі прикметник та іменник і вуалює вади, які мають діти з труднощами у розвитку та навчанні.

Ми також простежили тенденцію використання евфемічних виразів для опису фінансових складнощів представників робочого класу та жителів несприятливих частин міста. Розглянемо декілька прикладів, що підтверджують спостереження.

Президент Джозая Бартле вважає, що у його обов'язки входить відвідування економічно незабезпечених районів міста, тож він висловлює помічнику Чарлі свій план. Чарлі дуже здивований таким намірам керівника. *Don't you say that you will visit economically disadvantaged neighborhood?* (2 сезон, 18 серія, «Західне крило», 12:02) – евфемістичне словосполучення, що номінує незабезпечені райони та трущоби, складається з прислівника та прикметника. Такий вираз виконує вуалітивну та кооперуючу функції, адже має на меті зберегти добрі відносини між Чарлі та президентом, не маючи зневажливого підтексту.

В економічно бідних районах проживають люди, що часто не мають стабільної заробітної плати або взагалі безробітні, мають алкоголічну чи наркотичну залежність чи причетні до кримінальних угруповань. Сіджей Крег мала доручення від президента щодо розроблення плану дій стосовно сімей, що не мають належного рівня забезпеченості. *Mr. President wants us to deal with low-income families' policy* (2 сезон, 5 серія, «Західне крило», 38:21) – словосполучення, вжите для позначення низького рівня доходу людей складається з прикметника та іменника та маскує негативне ставлення до бідності.

Безробіття є явищем, яке сильно засуджується суспільством. Кожен президент намагається створити якомога більше нових робочих місць і наголошує на цьому у передвиборчій кампанії. У розмові про колишнього конгресмена, який займався питаннями міжнародних стосунків, Тобі Зіглер згадує, що чоловік зараз не має роботи. *I heard he is economically enabled at the moment* (2 сезон, 11 серія, «Західне крило», 12:22) – з метою маскування неприємної ситуації відсутності роботи у людини, було вжито комбінацію з

прислівника та дієприкметника, яка вуалює та пом'якшує ефект для слухача, толерантно описуючи ситуацію.

Алкоголізм та наркотична залежність є недоліками, які притаманні не лише пересічним громадянам, а й людям, які мають владу та задіяні у органах управління державою. Для виборців образ ідеального політичного керівника повинен мати бездоганну репутацію, тож вони докладають величезних зусиль, щоб приховати темні плями біографії. Розглянемо декілька прикладів з багатосерійних кінофільмів «Картковий дім» та «Західне крило».

Пітер Руссо з «Карткового дому» відомий своєю пристрасстю до алкоголю та наркотичних речовин. Коли він збирається балотуватися на посаду губернатора штату, спеціалісти мають приховати його залежність. *We need to cover the tracks. Peter is known for his fondness for single-malts* (1 сезон, 9 серія, «Картковий дім», 08:42) – вираз, який вжито для пом'якшення неприйнятності стану алкогольної залежності політика, виражений іменниками зі сполучником та дослівно перекладається як *любов до односолодового*. Руссо був помічений у стані наркотичного сп'яніння за кермом, отже існує необхідність замітати сліди перед стартом передвиборчої кампанії.

Одним зі способів вилікувати алкоголізм є відвідування зустрічей Анонімних Алкоголіків. Лео Макгеррі з кіносеріалу «Західне крило», який є головним радником і помічником президента є колишнім алкоголіком. Президент цікавиться його справами у боротьбі з залежність: *Do you attend meetings?* (1 сезон, 12 серія, «Західне крило», 15:06) – у даній ситуації було вжито евфемізм, який виражений іменником та пройшов процес скорочення від повної назви зустрічей АА з метою уникнення подробиць та згадки про хворобу Лео.

Жартуючи над молодим Чарлі, який зустрічається з дочкою президента Бартле, Джош допитується у хлопця чи доводилось йому бути напідпитку: *Charli have you ever been boozy?*(2 сезон, 10 серія, «Західне крило», 14:54) –

словосполучення, що вжито для маскування стану сильного сп'яніння виражене дієсловом та прикметником та має применшувальний характер незначного алкогольного сп'яніння.

Серед менш поширених тем, які замінюються нейтральною лексикою є послуги інтимного характеру та установи, які надають ці послуги. Розглянемо наступний приклад: *Josh, there're rumors you attended some kind of a fancy house* (2 сезон, 7 серія, «Картковий будинок», 13:09) – у даному контексті евфемістичне словосполучення, яке складається з прикметника та іменника було вжито у значення борделю. Сем Сіборн, спеціаліст із написання промов для президента, був помічений у компанії жінки, яка займається проституцією. Джош не стримує себе та жартує над ним: *Sam is famous for his adventures with models* (2 сезон, 7 серія, «Картковий будинок», 13:11) – виділений евфемізм у наведеній ситуації виступає номінацією проститутки та виражається іменником. Виникла ціла низка субституцій для вуалювання жінок цієї професії. Звернімо увагу на приклад з кіносеріалу «Гарна дружина», коли чоловік головної героїні був сфотографований з жінкою, яка надає послуги інтимного характеру: *He was photographed with a call-girl* (1 сезон, 2 серія, «Гарна дружина», 05:26) – евфемізм виражений іменником та є номінацією, яка пом'якшує та приховує подробиці професійної діяльності дівчини.

Розлучення є неприємним явищем у суспільстві, тож толерантне ставлення до людини, яка щойно пережила розрив є цілком виправданим у політичному середовищі. Ілюстрацією даної ситуації є розмова Тобі Зіглера та Чарлі з багатосерійного кінофільму «Західне крило» про нову асистентку Сема Сіборна: *Mr. President told me she is newly single* (2 сезон, 9 серія, «Західне крило», 13:43) – заміник у даному випадку виражений прислівником та прикметником та несе маскувальний характер, не загострюючи уваги на розрив відносин, що пов'язували людей. Таким чином мовець намагається уникнути принизливого та жалісливого ставлення до людини, а навпаки надати їй вигіднішого статусу в очах інших.

У сучасному світі спостерігається активний рух за рівні права не лише між чоловічою та жіночою статтю, а й щодо людей з різними типами фігури. Суспільний рух бодіпозитиву набув небувалої популярності. Розробляючи нову програму щодо оздоровлення раціону американців, президент скаржиться на можливі невдоволення з боку людей із зайвою вагою, котрі звикли вживати нездорову їжу кожного дня: *We don't want to see differently sized people striking* (2 сезон, 12 серія, «Західне крило» 23:07) – у наведеному випадку евфемістичне словосполучення виражене прислівником та дієприкметником та виконує перифрастичну функцію, позбавляючи наявність зайвої ваги негативного контексту.

Здійснивши аналіз лексико-семантичних особливості евфемізмів в американському політичному кінодискурсі на матеріалі політичних кіносеріалів ми виявили замітники, виражені лексичними одиницями, що закріплені у словнику, а також okazionalnymi виразами, що розкривають своє значення в залежності від контексту та ситуації. Найбільш поширеними тематичними напрямками, де вживалися евфемістичні конструкції виявилися стан здоров'я людини (наявність хронічних хвороб, вагітність жінки), явище смерті, фінансовий стан людини (малозабезпечені та безробітні громадяни), алкоголічна та наркотична залежності, обмеження фізичних можливостей людини, жіночі та чоловічі статеві органи та ін.

2.2. Способи творення англійської евфемістичної лексики в американському політичному кінодискурсі

Евфемістичні замітники функціонують на різних мовних рівнях: лексичному, семантичному, фонетичному, словотвірному, стилістичному, а це, своєю чергою, відбивається на кількості та різноманітності способів творення евфемістичних лексем. Здійснивши інвентаризацію наявних підходів до визначення класифікації способів творення евфемізмів ми визначили, що більшість науковців у якості найпродуктивніших виділяють семантичні процеси поповнення евфемізмів, в основі яких метафоричний та метонімічний перенос, гіперболізація, мейозис, генералізація значення тощо.

Особливо місце в реєстрі займає перифраз як спосіб номінативного заміщення, що одночасно і описує, і називає предмет, поняття, явище, дію. Використання іншомовних слів, словоскладання, аббревіації, фонемної заміни також стають джерелами поповнення евфемістичних одиниць.

За результатами аналізу фрагментів монологічного та діалогічного мовлення персонажів було виокремлено 125 евфемізмів (36 – «Картковий дім»; 84 – «Західне крило»; 5 – «Гарна дружина»). Виявлені евфемізми утворено такими способами: семантична зсув – 45 одиниць з них метафора – 17 (13,6%), мейозис – 13 (10,4%), генералізація – 15 (12%), використання займенників – 1 (0,8%); перифраз – 76 (60,8%); словотворення – 2 (1,6%); запозичення – 1 (0,8%). Вищезазначені евфемістичні одиниці використовуються в американському політичному кінодискурсі у ситуаціях політичних засідань, дебатів, політичних промов, інтерв'ю, прес-конференцій. Цими заміниками послуговуються такі політичні діячі та публічні особи як президент, головний радник президента, віце-президент, прес-секретар, а також спічрайтер президента, міністри.

Семантичний зсув є продуктивним способом творення евфемістичних заміників, що забезпечує «поповнення евфемістичного словника переважно за рахунок використання власних мовних ресурсів переосмисленням значень існуючих одиниць». Таким чином слова та словосполучення отримують новий відтінок значення, набувають нового змісту. У американському політичному дискурсі семантичний зсув представлений метафоризацією, генералізацією та мейозисом. Метафоричні конструкції формуються шляхом вживання слів у непрямому значенні і характеристики предмета чи явища через проведення аналогії, віднаходження подібних характеристик. Метафоризація акцентує увагу на образному мисленні людини і часто викликає асоціації, які не пов'язані зі справжнім змістом висловлювання. Проілюструвати даний механізм можна наступними прикладами: - *Is the water over your head?* - *No, the water's exactly at my head* (2 сезон, 21 серія, «Західне крило», 21:39) – евфемістичні вирази вживаються у переносному

значенні та позначають стан пригніченості або занепад сил людини. Іншим яскравим прикладом метафоричного способу творення евфемізмів є вираз *That's just hard cheese* (2 сезон, 9 серія, «Західне крило», 14:58), який означає, що у житті чи роботі людини справи йдуть кепсько. Клер Андервуд просить про допомогу у вирішенні складного питання з урядом Судану одного з конгресменів, який працює у сфері міжнародних зв'язків, але той відмовляє: *My hands are tied* (1 сезон, 9 серія, «Картковий дім», 19:38). Залучення метафори пом'якшує цю відмову.

Сутність мейозиса полягає у применшенні справжніх властивостей об'єкта, що підвищує експресивність висловлювання. Цей спосіб виявився дуже поширеним серед кандидатів на посади губернатора штату та майбутніх конгресменів. Часто у промовах та дебатах вони вдаються до применшення загальнонаціонального значення проблем та явищ дійсності, знецінюють здобутки своїх конкурентів. Проілюструвати мейозис можливо прикладом з відгуку дружини конгресмена Френка Андервуда про його виступ на дебатах з головним супротивником на посаду головного радника президента. Клер Андервуд зазначила: *Debate was funny* (1 сезон, 9 серія, «Картковий дім», 23:09). Насправді зустріч політиків закінчилася поразкою для Френка, котрий не зміг переконливо обґрунтувати свої аргументи. У інтерв'ю національному телеканалу Клер відповіла на запитання про фінансовий стан її батьків: - *Your parents were very wealthy. - Yes, we were comfortable* (2 сезон, 17 серія, «Картковий будинок», 25:28). Дружина конгресмена не заперечує факт забезпеченості своєї родини. Вона обирає прикметник, що семантизує стан спокою та зручності. Таким чином Клер Андервуд за рахунок мейозису приховує справжній рівень забезпеченості її родини і уникає прямої відповіді.

Вдаючись до генералізації, мовець вживає загальний термін для позначення конкретного. Президент, розповідаючи про свою помічницю Місіс Лендінгем, не зміг приховати, що обидва її сини загинули на війні у Пакистані: *Mrs. Landingham lost her two sons in Pakistan* (2 сезон, 9 серія,

«Західне крило», 34:17). Він не вказав як саме жінка втратила хлопців, а лише вжив загальну номінацію. Даг з «Карткового дому» є колишнім алкоголіком, але він досі відвідує зустрічі спілки Анонімних Алкоголіків. Коли йому доручають допомогти Пітеру Руссо позбавитися від залежності він запитує не вказуючи на контекст цих зустрічей: *Do you attend meetings* (1 сезон, 12 серія, «Картковий дім», 15:06)? Висловлюючись щодо стану здоров'я дружини, один з конгресменів Білого Дому відповідає: *Just enough time to be aware of how quickly she's going* (2 сезон, 27 серія, «Західне крило» 12:23). Політик мав на увазі захворювання на старечу деменцію, коли людина поступово втрачає спогади про свій дім та рідних. Генералізація знаходить свій вияв і у звинуваченні, які висувуються щодо політичних діячів. Коли стався нещасний випадок, у результаті якого Пітер Руссо пішов з життя, журналістка Зої звинуватила Френка Андервуда у причетності до трагедії: *You're responsible for his death* (1 сезон, 9 серія, «Картковий дім», 39:03). При цьому вона не зазначила, що політик здійснив вбивство власноруч.

Перифраз виявився найбільш типовим способом творення евфемізмів в американському політичному кінодискурсі, який визначають як синтактико-семантичну фігуру, яка полягає у заміні однослівного найменування предмета або дії описовим багатослівним виразом. Перифраз виконує ряд функцій, серед яких є описова, декоративна, пом'якшувальна, шифрувальна, сприяє уникненню тавтології. Для того, щоб пом'якшити ситуацію звільнення з роботи та не спричинити додаткових проблем вживається вираз широкого значення. Френк Андервуд, спостерігаючи незначний прогрес у роботі над новим законом про освіту вирішує звільнити людину, яка керує цим процесом: *You will have to leave us* (2 сезон, 11 серія, «Картковий дім» 24:31). Іншими перифразами, які використовують для звільнення людей з роботи є: *I let my people go*; *You're off the team* (3 сезон, 27 серія, «Картковий дім», 28:53). Особливо делікатна тема вагітності ретельно приховується у політичному просторі. Кетрін для того, щоб сповістити новину своїй начальниці Клер Андервуд використовує непряме описове найменування

свого делікатного стану: *I passed the 12-week mark* (1 сезон, 9 серія, «Картковий дім», 41:23), тобто Кетрін дає зрозуміти, що її термін вже значний і скоро вона має йти з робочого місця у декретну відпустку.

В американському політичному кінодискурсі евфемістичний ефект досягається шляхом вживання неозначених займенників, що замінюють назви предмета, явища лише вказівкою на них. Вони вуалюють безпосереднє значення, експлікація якого забезпечується лише відповідним контекстом. Джош Лаймон, йдучи до оперного театру з дочкою свого начальника дає зрозуміти, що вони не матимуть інтимних стосунків: *Leo, for whatever it's worth, we won't be doing anything tonight you wouldn't be proud of* (1 сезон, 8 серія, «Західне крило», 13:33).

Менш розповсюдженим способом творення евфемізмів є аббревіація. Даний процес характеризується скороченням вже наявних вихідних слів, внаслідок чого утворюються складноскорочені слова – аббревіатури. Яскравим прикладом цього явища є скорочення, яке використовує перша леді Ебігейл Бартле для опису стану здоров'я президента: *Seven years ago, my husband was diagnosed with a relapsing, remitting course of MS* (2 сезон 1 серія, «Західне крило», 10:18). Аббревіація MS розшифровується як *multiple sclerosis* (розсіяний склероз). Захворювання президента тримається у суворому секреті, тому є необхідність у приховуванні повної назви.

З плином часу будь-яка мова зазнає впливу інших мов. Англійська мова не є виключенням, адже завдяки своїй історії зазнала багатьох змін та потрапила під вплив латинської, французької, грецької та інших мов. Нерідко джерелом поповнення евфемістичної лексики є іншомовні запозичення. Під час аналізу матеріалу нам вдалось віднайти запозичення з французької мови: *I think the White House counsel would say that's a coup d'état* (2 сезон, 2 серія, «Західне крило», 19:27). Описуються події у Ботсвані – країні африканського континенту, де відбувся державний переворот за відсутності президента, який мав робочій візит до США.

Здійснивши аналіз способів поповнення евфемізмів на матеріалі вищезгаданих американських політичних багатосерійних драм ми дійшли висновку, що існує велика різноманітність механізмів евфемізації у сфері ділового політичного спілкування. Використання того чи іншого механізму залежить від статусу учасників комунікативної ситуації, сфери вживання заміників та аудиторії.

2.3. Функції евфемізмів в американському політичному кінодискурсі

Основна функція евфемістичних заміників – маскуванню та пом'якшенню табуованої лексики, однак відповідно до особливостей контексту та мети комунікантів виділяють наступні функції евфемізмів: вуалітивну, кооперуючу, превентивну, риторичну, елевативну, конспіративну та дистортивну.

Зміст вуалітивної функції полягає у прагненні людини приховати аспекти дійсності, про які вона не може говорити відверто. Дана властивість притаманна майже усім групам евфемізмів. Під час промов політичні діячі нерідко вдаються до евфемізації саме завдяки функції затаювання несприятливих для їх репутації фактів та реалій життя. Наприклад, обговорюючи контрабандну торгівлю у Сполучених Штатах Америки на нараді з президентом конгресмени називають це явище *business*, не вдаючись у подробиці. Також простежується тенденція до уникнення згадки про гроші, тож їх замінює слово *figure*. Так, директор політичної газети просить журналістку Зоуї у багатосерійному кіносеріалі «Картковий будинок» написати на аркуші суму, яку вона бажає отримувати за свою роботу: *Write me a figure* (1 сезон, 5 серія, «Картковий дім», 31:26). Наведемо ще декілька прикладів евфемістичних висловів з яскраво вираженою вуалітивною функцією: *It is crucial that we bring about a cease-fire and a pull-back before this conflict takes another escalating step* (1 сезон, 11 серія, «Західне крило», 22:22) – у даній ситуації приховує конфлікт, який носить воєнний характер; *It was a special action* (2 сезон, 4 серія, «Західне крило», 14:34) – мається на увазі

жорстоке вбивство 18-річного юнака нетрадиційної орієнтації; *This device was installed in the wall of the building* (2 сезон, 6 серія, «Західне крило», 08:34) – евфемізм вуалює вибуховий пристрій; *She appeared to have some sort of chronic condition* (2 сезон, 6 серія, «Західне крило», 14:07) – мова йде про розсіяний склероз, який є невиліковною та постійно прогресуючою хворобою.

Кооперуюча функція виражає бажання комунікантів зберегти гарні відносини між собою та співпрацювати у майбутньому. Особливо ця функція актуальна для політичного світу, оскільки відносини між представниками різних партій та департаментів інколи псуються на підставі відмінних поглядів на законопроекти, фінансування чи міжнародну політику. Зразком даної функції слугує ситуація з підбором оптимального кандидата на посаду охоронця у Білому Домі, коли президент висунув свою кандидатуру, а прес-секретар СіДжей Крег не була згодна з його думкою, однак погодилась для збереження гарних стосунків з головою держави, зазначивши: *His CV is exceptional* (2 сезон, 6 серія, «Західне крило», 23:43). Задля подолання конфлікту та налагодження гарних відносин з Китаєм президент США висловлює свої сподівання: *And I remain optimistic that tensions will be quelled* (2 сезон, 23 серія, «Картковий дім», 31:04). Таким чином він намагався згладити гострі кути торгових протиріч між країнами та заручитися підтримкою Китаю. Не лише СіДжей з кіносеріалу «Західне крило» прагне зберегти гарні стосунки з президентом, але й Джош – один з головних його помічників намагається пом'якшити суворий прогноз кризової ситуації у країні на наступний рік: *We might have a little challenge in the US next year* (2 сезон, 8 серія, «Західне крило», 24:56).

Превентивна функція передбачає вживання евфемізмів як альтернативних виразів для позначення певних табу, які сформувалися у культурній свідомості (людські вади, релігійні реалії чи явище смерті). Найбільш табуйованим явищем у соціумі є смерть та усі процедури, які пов'язані з нею (похорон, бюро ритуальних послуг). Як наслідок виник цілий

ряд евфемістичних заміників, які широко розповсюджені серед представників політичного середовища. Замість прямої згадки слова «*death*», використовуються наступні словесні обороти: *She passed away last month* (1 сезон, 6 серія, «Західне крило», 12:33); *Congressman Grant Samuels finally succumbed to Pneumonia* (2 сезон, 3 серія, «Західне крило», 02:54); *The enemy was neutralized quickly* (2 сезон, 8 серія, «Західне крило», 16:13); *Tobi's brother paid his debt to nature yesterday* (2 сезон, 11 серія, «Західне крило», 12:05). Організацією похорону займаються спеціальні служби, які також вважаються небажаними для спомину у розмові: *I told them we will see funeral counselor to organize everything in a right way* (2 сезон, 8 серія, «Західне крило», 23:06). Ритуали, притаманні похоронному процесу також піддаються евфемізації: *It was a beautiful service, I thought* (2 сезон, 22 серія, «Західне крило», 20:55) – Лео насправді має на увазі панахиду на похороні Місіс Лендінгем. Сучасне суспільство вимагає від політичних діячів бути толерантними, тому, проголошуючи промову, вони мають справедливо звертатися до людей з різним типом зовнішності, кольором шкіри та фізичними можливостями. Людські вади стали групою слів та словосполучень, які мають відповідати соціально прийнятним вимогам толерантності. Проілюструвати дану функцію можливо наступними виразами представників Білого Дому: *Be ready this woman is verbally challenged, you need to give her your full attention* (2 сезон, 12 серія, «Західне крило», 12:01) – словосполучення, що має евфемістичний характер описує людину, яка має проблеми з мовленнєвим апаратом. *Tobi, you know her father has limited abilities now* (2 сезон, 17 серія, «Західне крило», 34:16) – вираз характеризує чоловіка, котрий зазнав через похилий вік має труднощі з руховим апаратом, що заважають йому вільно пересуватися. *His hearing aid multifunction* (2 сезон, 11 серія, «Західне крило», 02:27) – описуються вади слуху та апарат, що допомагає повернути слух.

Риторична функція розкриває прагнення людини певною мірою здійснити вплив на співрозмовника і змінити його ставлення до повідомлюваного, або спонукати до певних вчинків. Один з помічників

президента мав зустріч зі старшокласниками однієї зі шкіл міста у Білому Домі, вони обговорювали підлітків, які потрапили під вплив поганих однолітків і з метою відвернути дітей від поганого шляху, Чарлі звернув увагу на кримінальні райони міста: *If you don't know the area, think Compton or South Central L. A. Detroit, the South Bronx, dilapidated schools, drugs, guns and what else?* (3 сезон, 0 серія, «Західне крило», 28:50) – евфемізм маскує більш експресивні за своїми відтінками *destroyed, grabby, dirty*. Джош з кіносериалу «Західне крило» радить прес-секретарю Сіджей Крег бути наполегливішою та дізнатися правду про судно, яке стало причиною витоку нафти в океан: *What about asking Cashin? Cashin won't roll over on a source. Then you get a swinging light bulb in there and just do it* (2 сезон, 19 серія, «Західне крило», 13:44) – метафоричний вираз описує суворий допит з муками, тортурами. Яскраво ілюструє риторичну функцію евфемізмів вираз Лео, адресований президенту з метою спонукати його до дій щодо проблем з імігрантами: *Mr. President, we still have an issue with Mexican immigrants* (2 сезон, 12 серія, «Західне крило», 15:02).

Елевативна функція показує, що мовець прагне передати певні аспекти дійсності у більш вигідному та позитивному світлі. Спілкуючись з президентом, підлеглі часто прагнуть передати більше позитивної інформації та навмисно «підсолодити» правду. Наприклад, доповідаючи президенту про стан Американського війська у Пакистані, Лео називає операцію наступу на ворога “*specific mission*”, що носить більш гордовитий характер: *American soldiers are going to commit specific mission* (2 сезон, 14 серія, «Західне крило», 25:09). Він також говорить про воєнні дії як про операцію по встановленню миру, хоча Американські солдати перші здійснюють напад: *This is a peacemaking operation* (2 сезон, 8 серія, «Західне крило», 21:03). Елевативна функція реалізується у ситуаціях, коли мова йде про престиж посади. Джош представляє Донну Мос як свого персонального асистента, коли насправді

вона прибирає його кабінет: *Here's Donna. She is my personal assistant* (2 сезон, 15 серія, «Західне крило», 27:39).

Конспіративна функція створює можливість для групи людей приховувати справжнє значення слів від інших людей, які не входять до цієї групи або спільноти. Наприклад, у багатосерійному кінофільмі «Картковий дім», Френк Андервуд та його підлеглі використовують слово *business* для позначення явища незаконного транспортування товарів (контрабанди), маючи на меті приховати справжній зміст їхнього ділового спілкування. Задля уникнення пояснення поганого самопочуття Руссо, який страждав від похмілля, Френк Андервуд описав стан колеги як легке нездужання: *Russo feels under the weather today* (1 сезон, 4 серія, «Картковий дім», 21:06). У одному з епізодів після сварки Клер Андервуд викликає свого чоловіка на інтимну розмову про їхнє подружнє життя: *I need to have a pillow talk about us* (1 сезон, 9 серія, 03:09) – словосполучення *pillow talk* вживається з метою приховання справжньої суті розмови, її розуміють тільки двоє співрозмовників. Під час виборчої кампанії президента Бартле у багатосерійному кінофільмі «Західне крило», його помічники постійно відслідковують нову інформацію щодо рейтингів конкурентів. Коли популярність одного з конкурентів починає рости, Джош повідомляє статистику: *His numbers started to be interesting* (1 сезон, 1 серія, «Західне крило», 16:17) – дану фразу правильно інтерпретувати зможуть лише кандидат у президенти Бартле та його команда.

Дистортивна функція притаманна евфемізмам, які використовуються для опису найбільш неприйнятних термінів і може бути причиною спотворення інформації і неправильного сприйняття слухачами. Часто дистортивну функцію виконують медичні та політичні евфемізми. У діалозі Ебігейл Бартле та Бекі, яка вирішила балотуватися у Сенат, перша леді країни запитує у кандидатки про поведінку Республіканських лідерів: *The republican leadership will allow their guys to wear the black hats* (1 сезон, 17 серія, «Західне крило», 34:11) – метафоричний вираз *to wear the black hats* має

негативне значення і може бути неправильно трактований слухачем. Під час виборчої кампанії важливо знати результати опитування населення, які дають можливість виявити найліпшого кандидата. Часто політичні діячі вдаються до маніпуляцій реальними статистичними даними: - *Did we really poll at 81%? - Those are CNN/USA Today. s* (2 сезон, 3 серія «Західне крило», 04:44) – вираз *it's soft* був вжитий з метою сформуванню у інших учасників кампанії хибне уявлення про результати опитування та змусити їх повірити, що вони навряд чи правдиві.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У американському політичному кінодискурсі виокремлено 11 тематичних сфер вживання евфемізмів: прикриття агресивних військових дій, політично-коректні евфемізми на позначення бідності, алкоголізму, інтимних стосунків, звільнення з роботи, непрестижних професій; непрямі номінації розлучення, стану здоров'я та організму, фінансів, а також позначення установ, які стереотипно вважаються не бажаними для відвідування.

Евфемістичні одиниці виражені словосполученнями, які складаються з іменників та прислівників, іменників та прикметників. Також зустрічаються прості двоскладні непоширені речення.

За результатами аналізу фрагментів монологічного та діалогічного мовлення персонажів було виокремлено евфемізми, утворені такими способами: семантична зсув, мейозис, генералізація, використання займенників; перифраз; словотворення; запозичення. Вищезазначені евфемістичні одиниці використовуються в американському політичному кінодискурсі у ситуаціях політичних засідань, дебатів, політичних промов, інтерв'ю, прес-конференцій. Замінниками послуговуються такі політичні діячі та публічні особи як президент, головний радник президента, віцепрезидент, прес-секретар, а також спічрайтер президента, міністри.

Функціональний аспект евфемізації простежується у численних комунікативних ситуаціях, які нам вдалося виділити під час перегляду та проаналізувати. Найбільш представлена вуалітивна функція, що притаманна усім відібраним евфемістичним одиницям, превентивна функцій часто зустрічається у політичному спілкуванні. Менш поширеними є кооперуюча, елевативна, риторична, конспіративна та дистортивна функції.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО КІНОДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Кінопереклад вирізняється з-поміж інших видів перекладів та вважається одним з найскладніших. Цей факт зумовлюється вибором способу перекладу фільму, а також необхідністю дотримуватися певної стратегії у відтворенні культурної традиції однієї мови засобами іншої. Евфемізація є явищем інтернаціональним, однак існує різниця у концептах одних і тих самих явищ у відмінних культурах. Текст неможливо сприймати поза його культурним фоном, тож у залежності від мети перекладача для відтворення евфемістичної лексики використовуються стратегії очуження та одомашнення. Він може занурити глядача у світ нової культури та показати усю багатогранність іншої культурної традиції, або ж інтерпретувати іноземні реалії, замінивши їх концептами з рідної мови.

3.1. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу

Оскільки матеріал нашого дослідження був відібраний шляхом перегляду американських політичних кіносеріалів з субтитрами, є необхідність розглянути субтитрування як вид аудіовізуального перекладу більш детально.

Субтитрування є поданням перекладу діалогів оригіналу на мову цільової аудиторії у вигляді синхронних субтитрів, зазвичай, внизу кадру. Це засіб, який найменше видозмінює оригінальний текст і дає змогу цільовій аудиторії відчувати тонкощі іноземної культури. Субтитрування асоціюється з підходом форенізації: це підхід до перекладу, якому властиве виділення та підкреслення іноземної ідентичності тексту оригіналу, що, звісно, призводить до відходження цільової культури на другий план. Форенізація робить акцент на культурі оригіналу, коли переклад викликає відчуття “іноземності”, підкреслюючи іноземне походження фільму [6, с. 147].

Проілюструвати прийом форенізації можливо реплікою журналістки Зоуї з «Карткового дому»:

I'm sick of working on "Herald's". - *Я втомилася працювати на «Геральдс»* (1 сезон, 2 серія, «Картковий дім», 21:32).

“Herald’s” – найбільша та найвпливовіша газета столиці, чії кореспонденти постійно транслюють новини безпосередньо з Білого Дому. Автор перекладу транслітерує назву газети, підкресливши автентичність американської журналістської культури.

I passed the 12-week mark. - *Я пройшла 12-тижневу відмітку* (1 сезон, 9 серія, «Картковий дім», 41:23).

У американському дискурсі наведений вираз означає вагітність жінки. Перекладач зберіг евфемістичний ефект репліки, оскільки у американському політичному середовищі невіжливо говорити про вагітність відверто, чим підкреслив оригінальність іноземної культури.

Серед інших основних засобів перекладу фільмів субтитрування дає можливість відчутти іноземну мову, її настрій і дає відчуття іншої культури більше, ніж будь-який інший засіб перекладу. В субтитрах можуть бути значні скорочення діалогів через брак часу та простору на екрані, більшість втрат може бути компенсована завдяки прослуховуванню оригіналу. Таку тенденцію ілюструє наступний приклад:

He is in critical condition in St. Paul Memorial Hospital. - *Він у критичному стані у Сент Пол Меморіал* (1 сезон, 10 серія, «Західне крило», 08:18).

Прес-секретар Сіджей описує стан 17-річного хлопця, котрий став жертвою гомофобії через нетрадиційну орієнтацію. Юнак був жорстоко побитий та знаходився на межі життя і смерті у лікарні Сент Пол Меморіал. Автор перекладу субтитрів вилучив слово “Hospital”, що може негативно вплинути на розуміння змісту глядачами, однак втрати можуть бути компенсовані повторним прослуховуванням оригінальної версії кіносеріалу.

Що відрізняє аудіовізуальний переклад загалом та субтитрування зокрема від інших видів перекладу – це наявність, як технічних, так і

контекстуальних обмежень. Г. Готліб називає технічні обмеження формальними (або кількісними), контекстуальні – текстовими (або якісними) [49, с. 162].

До формальних обмежень субтитрування належать параметри простору й часу. Параметри простору визначають положення субтитрів на екрані, кількість рядків субтитру, розташування тексту, кількість символів у рядку, шрифт і стилі тексту, колір шрифту й фон. Параметр часу (або тривалість) регулює тривалість тексту одного субтитру, вступний час перед показом субтитрів, час затримки субтитру, проміжок часу між двома “сусідніми” субтитрами, захват/обрізання сцени та т. ін. Формальні обмеження призводять до текстуальних обмежень (певні мовні елементи підлягають компресії, скороченню або взагалі випускаються).

Словенська вчена Ірена Ковачич виділяє трирівневу ієрархію дискурсних елементів субтитрування: обов’язкові елементи (які повинні бути перекладені); частково необов’язкові елементи (які можуть бути скорочені); необов’язкові елементи (які можуть бути випущені) [51, с. 409].

До обов’язкових належать елементи, які мають емпіричне значення для розуміння сюжету. Без таких елементів глядач не зможе стежити за перебігом подій. До необов’язкових елементів при перекладі з англійської можна віднести: а) повтори; б) імена в апелятивних конструкціях; в) міжнародно відомі слова такі, як “OK”, “yes”, “no” тощо; вигуки (“oh”, “wow” та ін.); г) неправильний початок висловлювання (промоваць починає речення й не закінчивши, перебудовує висловлювання, вживаючи інші слова або граматичні конструкції); д) граматично неправильні конструкції; і) мовні звороти, які підкріплюються жестами й позначають привітання, здивування, підтвердження, заперечення; к) конструкції, позбавленні семантичного навантаження й вживані лише для встановлення потрібної швидкості потоку мовлення (“well”, “you know”). Професійні субтитрувальники зазвичай опускають вище зазначені елементи навіть, коли формальні обмеження (простір, час) дозволяють включити їх до тексту субтитру. У прагненні

відтворити зміст скрипту, перекладачі часто забувають про те, що не лише діалоги основного сюжету становлять сутність фільму.

I gotta tell you, if the president heard that, he'd be out of his skin. - *Повинен сказати, якщо президент коли-небудь дізнається про це, він вийде з себе* (1 сезон, 22 серія, «Західне крило», 23:50).

У наведеному прикладі спостерігається опущення займенника “I”, що не є критичним елементом для передачі змісту і може бути скорочений.

She can't come to the White House. This woman is in delicate state of health. - *Вона не може приїхати. Вона вагітна* (2 сезон, 6 серія, «Західне крило», 34:05).

Оскільки репліка була адресована президенту безпосередньо на його робочому місці, перекладач вилучив повторне використання Білого Дому в українській інтерпретації, адже глядач розуміє факт, що голова держави приймає запрошених гостей лише в офіційній резиденції.

Наступний приклад ілюструє опущення імені при звертанні до Джоша Лаймона:

Josh, there're rumors you attended some kind of a fancy house. - *Говорять, що тебе якось помітили у борделі* (2 сезон, 7 серія, «Західне крило», 13:09).

Схожа ситуація простежується у діалозі Донни та Лео Макгері:

Leo you seem to have your golden age now. - *Ви, здається, проживаєте зараз найкращі роки свого життя* (2 сезон, 18 серія, «Західне крило», 32:46).

Зазначений нижче приклад показує опущення перекладачем міжнародно відомого слова “Yes”, що не є критично важливим для розуміння змісту діалогу глядачем:

Are there many victims? - Yes, 49 people were injured. - *Багато жертв? - 49 людей поранено* (2 сезон, 12 серія, «Західне крило», 12:23).

Вилучення конструкції, що не несе семантичного навантаження ілюструє фраза:

Tobi, you know, her father has limited abilities now. - *Тобі, її батько хворий* (2 сезон, 17 серія, «Західне крило», 34:16).

Інші чинники, такі як різноманітні діалекти, реєстр або ввічливі висловлювання, які дуже часто підпадають під скорочення, можуть бути так само важливі для повного розуміння тексту.

3.2. Способи відтворення евфемізмів в американському політичному кінодискурсі

Переклад евфемізмів кінодискурсу є непростим завданням для перекладача. При відтворенні заміників необхідно звернути увагу на те, що завданням автора перекладу є передача експресивного змісту одиниць українською мовою. При відтворенні політичних евфемізмів на перший план виходить необхідність дотримання вимог стилю мовлення та досягнення політкоректності.

Під час нашої розвідки ми виявили наступні способи перекладу евфемізмів: використання перекладацьких трансформацій (метод підбору еквівалентів, словникових відповідників, метод додавання і вилучення, конкретизація, описовий переклад); калькування; транскодування; транскрипція та транслітерація, інші.

3.2.1. Використання перекладацьких трансформацій при відтворенні евфемізмів американського політичного дискурсу українською мовою

У результаті аналізу матеріалу американських політичних серіалів ми з'ясували, що найбільш продуктивним способом перекладу евфемізмів у політичному кінодискурсі є метод підбору словникових еквівалентів. Проілюструємо описаний спосіб наступними прикладами.

Feel free to blow my mind – *Здивуй мене* (1 сезон, 2 серія, «Картковий дім», 16:34);

Russo feels under the weather today - *Русо погано себе почуває сьогодні* (1 сезон, 4 серія, «Картковий дім», 21:06);

I'm sick of working on "Herald's" - *Я втомилася працювати на «Гералдс»* (1 сезон, 2 серія, «Картковий дім», 21:32);

If memory serves me – Якщо пам'ять не зраджує мені (1 сезон, 4 серія, «Картковий дім», 03:16).

Вирази, що наведені у прикладах закріплені у словниках та є широкоживаними. Таким чином, для відтворення реалій та сталих виразів перекладач звертається до словників та віднаходить потрібний варіант для перекладу одиниці українською мовою.

Метод підбору еквівалентів часто використовується для відтворення реалій іноземної культури. Перекладач відшукує у мові перекладу відповідник та таким чином намагається передати значення, що буде подібним до оригінального. Прикладом наведеної тенденції є наступні ситуації.

Конгресмен Пітер Руссо з «Карткового дому» вирішив балотуватися на пост губернатора штату і викликав чимале обурення серед конкурентів. *Russo's planted his feet on the wrong side of the fence - Руссо ступив куди не слід* (1 сезон, 9 серія, «Картковий будинок», 10:14).

Неможливо відтворити вираз дослівно, тому що він не матиме ніякого сенсу, тож автор перекладу віднайшов в українській мові вираз, що має подібне значення.

Один з помічників президента – молодий хлопець Чарлі став свідком бійки у клубі, де були присутні також дочка президента та деякі зі співробітників Білого Дому. Наступного дня Джош вирішив пожартувати над хлопцем стосовно ситуації, що сталася попереднього вечора:

Charli have you ever been boozу? - Чарлі, ти коли-небудь напивався? (2 сезон, 10 серія, «Західне крило», 14:54).

Втрата роботи – це те, чого соромляться, тож з метою пом'якшення ефект від шокуючого факту, асистентка Джоша описує колишнього працівника Білого Дому наступним чином:

I heard he is economically enabled at the moment - Я чула, що він зараз безробітний (2 сезон, 11 серія, «Західне крило», 12:22).

Запровадивши нову кампанію, яка направлена на оздоровлення раціону американців, президент США з політичного кіносеріалу «Західне крило» Джозая Бартле тривожиться щодо наслідків своєї політики. *We don't want to see differently sized people striking - Ми не хочемо щоб повні люди йшли на страйки* (2 сезон, 12 серія, «Західне крило», 23:07).

Лео МакГері є не лише першим і найбільш досвідченим радником президента Бартле, а й його близьким другом. Мало хто знає, що Лео має не надто світле минуле. *Leo is a former substance abuser - Лео колишній наркоман* (2 сезон, 15 серія, «Західне крило», 36:52). У перекладі можна простежити втрату евфемістичного ефекту.

Переклад за допомогою конкретизації також використовується при передачі політичних евфемізмів українською мовою. Такий спосіб знайшов вираження у наступних прикладах ілюстративного матеріалу.

Сем Сіборн займає посаду спічрайтера президента Бартле у Білому Домі. Він виявив у своїй команді людину, що має кримінальне минуле. Сему довелось негайно звільнити чоловіка.

He was caught 7 years ago carrying illegal substances - 7 років тому його затримали за перевезення наркотичних речовин (2 сезон, 16 серія, «Західне крило», 11:07).

У оригінальній репліці вжито загальний термін, а перекладач вирішив, використавши конкретизацію, зазначити вид речовин, які перевозив колишній службовець.

США є безперечно могутньою країною, однак не варто виключати вірогідність кризової ситуації, що може виникнути від неочікуваних обставин. Під час одного з засідання помічників президента Джош Лаймон намагається натякнути на те, що наступного року країна може мати деякі труднощі:

We might have a little challenge in the US next year - В нашій країні може статися невелика криза наступного року (2 сезон, 8 серія, «Західне крило», 24:56).

Загальний термін, що був вжитий у оригінальному тексті має евфемістичний ефект і був вжитий з метою приховати подробиці про кризу, що загрожує економіці США. Однак автор перекладу конкретизував загрозу, щоб досягти кращого сприйняття подібної ситуації українським глядачем, чим усунув ефект маскуванню у наведеній репліці.

Секретар президента Місіс Лендінгем завжди привітна до відвідувачів робочого кабінету Бартле у Білому Домі. Однак мало хто з колег знає яку трагедію пережила жінка. Вона мала двох синів, які загинули на війні:

Mrs. Landingham lost her two sons in Pakistan - Обидва сини Місіс Лендінгем загинули у Пакистані (2 сезон, 9 серія, «Західне крило», 34:17).

В оригінальній репліці не зазначено як саме Місіс Лендінгем залишилася бездітною. Український переклад позбавлений евфемістичності, адже було названо конкретні обставини загибелі чоловіків, що посилює глибину драми цієї особистості Місіс Лендінгем та пояснює вчинки персонажа протягом усієї сюжетної лінії.

Тема здоров'я та хронічних хвороб є особливо табуованою у американському політичному середовищі. Один з конгресменів описав стан своєї дружини наступним чином:

She appeared to have some sort of chronic condition - Виявилось, що в неї розсіяний склероз (2 сезон, 6 серія, «Західне крило», 14:07).

Оскільки в українській культурі не прийнято приховувати хвороби, називати їх завуальованими загальними термінами, автор перекладу зазначив яка саме хвороба була описана політиком.

Тенденція до конкретизації поширена також при перекладі кримінальних злочинів. У одному з епізодів політичного кіносеріалу «Західне крило» 18-річний юнак був позбавлений життя однолітками за те, що мав нетрадиційну орієнтацію. Ця подія викликала неабиякий резонанс серед громадян, оскільки влада ігнорувала причину вбивства. Один з конгресменів назвав цей факт надто загальним терміном:

It was a special action - Це було справжнє вбивство (2 сезон, 4 серія, «Західне крило», 14:34).

При відтворенні наведеної репліки українською мовою автор вдався до дисфемізації та конкретизації з метою підкреслити жорстокість мотиву злочину.

Описовий переклад був виявлений у випадках відтворення реалій, що не мають еквіваленту чи словникового аналогу в українській мові. Одним з прикладів такого явища є наступна ситуація. В США у великих містах є райони, де живуть малозабезпечені громадяни і там для них спеціально побудовані помешкання. Зазвичай такі частини міста не можна назвати безпечними. Френ Андервуд – конгресмен з політичної драми «Картковий дім» висловив охороні бажання відвідати свого старого друга у гетто:

- I have to go see him now. - That's the projects, sir - Я мушу його зараз побачити. - Це небезпечний район, сер (2 сезон, 22 серія, «Картковий дім», 31:17).

Автор перекладу вдався до описового перекладу з метою повної передачі значення культурного феномену, що не є притаманним українській культурі.

Сі Джей («Західне крило») дуже гучно і агресивно реагує на новину про те, що один із конгресменів був помічений у компанії з дівчиною за викликом. Лео намагається її заспокоїти. *You're overreacting - Ти занадто емоційно реагуєш* (1 сезон, 3 серія, «Західне крило», 03:46). Автор української інтерпретації описав реакцію жінки, тоді як у оригінальному варіанті було використано єдиний мовний засіб, що показує прагнення американців до економії навіть мовних ресурсів.

У Сполучених Штатах Америки широко розповсюджені заклади для людей, які мають невиліковні хвороби та потребують догляду. Бабуся Джоша Лаймона має старечу деменцію і потребує постійного догляду, що є неможливим через роботу чоловіка. Лео у розмові з президентом Бартле висловлює свої припущення щодо ситуації:

He can send his grandmother to hospice – Він може відправити свою бабусю до будинку для невеликовно хворих (2 сезон, 15 серія, «Західне крило», 11:39).

В Україні такі установи не розповсюджені, тож перекладач використовує описовий метод для відтворення змісту терміну.

Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою адекватного перекладу лексики, оскільки контекст часто диктує необхідність відхилення від словника. Тому найбільше труднощів у перекладачів викликає необхідність знайти конкретне значення слова чи словосполучення, відсутнє в словнику, але єдино доречне в певному контексті. Додавання є способом перекладу, що дає можливість перекладачу правильно передати зміст лексичної одиниці оригіналу. Однак цей метод виявився найменш продуктивними при відтворення евфемістичних одиниць американського політичного дискурсу ми виділили додавання.

У розмові з головним редактором журналу, куди намагається влаштуватися на роботу журналістка Зоуї з «Карткового дому», її завуальовано просять зазначити заробітну плату, на яку розраховує дівчина. *Write me a figure on e-mail - Напиши мені на пошту скільки тобі знадобиться (1 сезон, 5 серія, «Картковий дім», 12:45).* При перекладі оригінальної репліки українською мовою для передачі коректного змісту необхідно ввести додаткові лексичні елементи, що відсутні в оригіналі.

Під час одного з прийомів президента на червоній доріжці стається напад терористів, які мали завдання позбавити життя Джозая Бартле. У той жахливий вечір багато людей постраждали і прес-секретар Білого Дому Сіджей Крег не стала виключенням. Тобі помітив, що вона отримала травму голови.

S.J., your head is blurry - Сіджей, у тебе на голові кров (1 сезон, 21 серія, «Західне крило», 39:54).

Перекладаючи оригінал дослівно неможливо було б правильно розкрити посил комунікатора, тому автор ввів лексичні одиниці, що передають стан Сіджей у той момент.

Яскравою ілюстрацією методу додавання є наступний епізод. Помічники президента, оголошуючи про статистику рейтингів його конкурента, звернули увагу на невтішні тенденції. *His numbers started to be interesting - Його акції почали підвищуватися у ціні* (1 сезон, 1 серія, «Західне крило», 16:17).

3.2.2. Транскрипція як спосіб перекладу політичних евфемістичних термінів американського політичного кінодискурсу

При передачі деяких термінів українською мовою використовується прийом транскрипції:

When this bill was being discussed on the floor there were some very ugly things said about homosexuals - Коли цей законопроект був на обговоренні у конгресі, дуже погані речі були сказані про гомосексуалістів (2 сезон, 7 серія, «Західне крило», 10:21);

The enemy was neutralized quickly - Ворог був швидко нейтралізований (2 сезон, 8 серія, «Західне крило», 16:13);

The president's spoken out on moderate groups not taking responsibility for extremism - Президент завжди зневажав помірні групи, які публічно не засуджували екстремізм (2 сезон, 12 серія, «Західне крило», 32:26);

Islamic extremist is to Islamic, as blank is to Christianity - Ісламський екстреміст відноситься до ісламу так само, як пробіл відноситься до християнства (3 сезон, 0 серія, «Західне крило», 10:04).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Оскільки матеріал для дослідження був відібраний шляхом перегляду американських політичних кіносеріалів з наявністю субтитрів українською мовою, було детально розглянуто субтитрування як вид аудіовізуального перекладу та виявлено основні властивості, переваги та недоліки такого способу. Було визначено обов'язкові елементи дискурсу, що не змінюються та ті, що можливо піддаються опущенню під час передачі українською мовою а також проведено паралелі між субтитрами та стратегією форенізації у перекладі.

Внаслідок аналізу евфемістичних заміників на матеріалі американських політичних багатосерійних кінофільмів, було виявлено, обґрунтовано та проілюстровано основні перекладацькі трансформації, що є поширеними при передачі заміників українською мовою: підбір словникового відповідника, використання еквіваленту при перекладі, додавання та вилучення, описовий переклад, конкретизація.

Серед перекладацьких прийомів, що використовувалися при інтерпретації евфемістичних лексичних одиниць політичного кінодискурсу і не є лексичними або граматичними трансформаціями був виявлений метод транскрипції.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті дослідження було з'ясовано, що евфемізація є невід'ємною частиною мовлення і роль її зростає у сучасному світі у зв'язку з прагненням досягти максимальної політкоректності та рівності у соціумі. Під час відбору матеріалу дослідження було встановлено, що політичні діячі уникають вживання слів, що позначають неприпустимі явища соціуму, можуть образити незахищені верстви населення та людей з фізичними особливостями. Лексичні замітники включаються у мовлення президента, його радників, конгресменів та асистентів під час промов, засідань, нарад та спілкування з колегами, що працюють у політичній сфері. Були виявлені ситуації, коли евфемістичний ефект використовується людиною з метою укріплення свого авторитету перед електоратом, з метою впливу на виборців, кооперації з представниками інших сфери чи з ціллю викривити інформацію.

Внаслідок детального аналізу наукових джерел та матеріалу дослідження були встановлені джерела евфемістичного ефекту - табуйовані теми та реалії, що зустрічаються у мовленні. До тем, що підлягають евфемізації належать феномен смерті, хронічні хвороби, фізіологічні особливості людини, інтимні стосунки між чоловіком та жінкою, тощо. Існують замітники, що є широко розповсюдженими та зафіксовані у словнику, також зустрічаються оказіональні евфемізми, котрі реалізуються лише у контексті та потребують пояснення з боку мовця. Евфемістична лексика може бути представлена у вигляді слів, словосполучень та простих двоскладних речень та виражається зазвичай іменниками, дієсловами, прикметниками, прислівниками та їх сполученнями. Існують також декілька найбільш поширених технік творення субституцій, серед яких є метафоричний та метонімічний перенос, перифраз, гіперболізація, мейозис, генералізація значення тощо. Менш поширеними способами поповнення евфемістичної лексики є використання іншомовних слів, словоскладання, аббревіація, фонемна заміни. Визначено, що евфемізми реалізують головну вуалітивну функцію, тобто пом'якшення та маскуванню слів, що є

небажаними та непристойними. Однак існує ряд функцій, що притаманні лексичним заміникам відповідно до мети їх вживання: кооперуюча, превентивна, риторична, елевативна та дистортивна. Аналізуючи приклади евфемістичної лексики, які нам вдалося виділити з матеріалу американських політичних кінодискурсів ми дійшли висновку, що найбільш табуйованою у політичному дискурсі Білого Дому є особливості людини, що пов'язані зі станом здоров'я та фінансовою ситуацією. Найбільша кількість відібраного матеріалу була утворена шляхом семантичного зсуву, однак зустрічалися поодинокі випадки використання іншомовної лексики та метонімічної заміни.

Вивченням кінодискурсу займалось багато вчених, однак питання його визначення досі залишається відкритим. Проаналізувавши підходи до визначення наведеного терміну ми зробили висновок, що кінодискурс є зв'язним, цілісним та завершеним повідомленням, що виражене за допомогою вербальних та невербальних знаків, які мають організацію та замисел, а також є зафіксованими на носії для подальшого відтворення на екрані й аудіовізуального сприйняття глядачами. Переклад кінодискурсу має свої особливості та перебуває на етапі становлення, саме тому існує ряд труднощів, з якими стикаються перекладачі. Серед них зазначається надання короткого проміжку часу для виконання інтерпретації, іноді перекладачам доводиться перекладати фільми синхронно (нерідко без попередньої підготовки), постійна необхідність у відшукуванні відповідників для перекладу явищ дійсності та реалій однієї культури, котрі відсутні у культурі мови призначення, тощо.

Серед найпоширеніших способів кіноперекладу були виділені дублювання, субтитрування, синхронний переклад, озвучення фільму єдиним актором або самим перекладачем, озвучення фільму двома акторами – чоловіком і жінкою. Було виявлено основні властивості, переваги та недоліки субтитрування як виду аудіовізуального перекладу та зв'язок цього методу зі

стратегією форенізації. Було визначено елементи дискурсу, що обов'язково зберігаються при перекладі та ті, що піддаються опущенню.

При аналізі перекладу евфемізмів американського політичного кінодискурсу українською мовою були встановлені та проілюстровані наступні найбільш поширені прийоми: перекладацькі трансформації (підбір словникового відповідника, використання еквіваленту, додавання та вилучення, описовий переклад, конкретизація). Також була виділена транскрипція, що є популярним перекладацьким прийомом при передачі політичних евфемістичних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аронсон О. Метакино. Москва : Ад Маргинем, 2003. 264 с.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: Международные отношения, 1975. 240 с.
3. Берди М. Киноперевод: мало что от Бога, много чего от Гоблина. *Мосты*. 2005. №4 (8). С. 57-62.
4. Варбот Ж. Ж. Табу. Русский язык. Энциклопедия. Москва: Советская энциклопедия, 1979. С. 345-346.
5. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2007. 268 с.
6. Воскобойник Г. Д. Лингвофилософские основания общей когнитивной теории перевода : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.20. Иркутск, 2004. 296 с.
7. Гайданка Д. В. Дискурс кіно в ракурсі новітніх парадигм: особливості й типологія. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. Вип. 16. С. 99-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_16_2927 (Дата звернення: 29.08.2020).
8. Дзера О. Жанри художнього перекладу. *Записки перекладацької майстерні*. Львів : Центр гуманітарних досліджень ЛНУ ім. І. Франка, 2002. Т. 1. С. 18-37.
9. Ейзенштейн С.М. Монтаж. Москва : ВГІК, 1998. 193 с.
10. Зарецкая А. Н. Особенности реализации подтекста в кинодискурсе : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Челябинск, 2010. 21 с.
11. Зверева О. Г. Сучасний кінодискурс: специфіка та особливості категоріального потенціалу. *Наукові записки ХЕПУ*. 2006. № 1 (4). С. 111-115. URL: http://dspace.hepu.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/1/479/Science_Notes_2006_4_111-115.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Дата звернення: 27.08.2020).

12. Земцов С. С., Крапивкина О. А. Дублирование или субтитрование: о предпочтениях российского и западного кинозрителя. *European Student Scientific Journal*. 2014. № 3. URL : <http://sjes.esrae.ru/ru/article/view?id=280> (Дата звернення: 16.06.2020).
13. Кацев А. М. Эвфемизмы в современном английском языке: опыт социолингвистического описания : дис. ... канд. фiл. наук : 10.02.04. Ленинград, 1977. 190 с.
14. Коваленко И. В. Интерсемиотический перевод в межкультурном аспекте: постановка проблемы. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*. 2011. № 2. Т. 2. С. 50–53. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/intersemioticheskiy-perevod-v-mezhkulturnom-aspekte-postanovka-probl-emy/viewer> (Дата звернення: 24.09.2020).
15. Корнелаєва Є. В. Лiнгвальнi засоби утворення евфемiзмiв. *Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету*. 2019. № 38. С. 97-99. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v38/part_2/27.pdf (Дата звернення: 27.09.2020).
16. Корунець I. В. Теорiя i практика перекладу (аспектний переклад): пiдручник. Вiнниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
17. Кочур Г. П. Лiтература та переклад: Дослiдження. Рецензiї. Лiтературнi портрети. Интерв'ю. / упоряд.: Андрiй та Марiя Кочури. Київ : Смолоскип, 2008. Т. 2. 1171 с.
18. Крисанова Т. А. Основнi пiдходи до розумiння поняття "кiнодискурс". *Науковий вiсник Схiдноєвропейського нацiонального унiверситету iменi Лесi Українки. Фiлологiчнi науки. Мовознавство*. 2014. № 4. С. 98-102.
19. Крысин Л. П. Эвфемизмы в современной русской речи. Русистика. Берлин, 1994. № 1-2. С. 28-49.
20. Лаврiненко I. М. Стратегiї i тактики змiни комунiкативних ролей у сучасному англomовному кiнодискурсі : автореф. дис. ... канд. фiлол. наук : 10.02.04. Харкiв, 2011. 20 с.
21. Левый И. Искусство перевода. Москва : Прогресс, 1974. 394 с.

22. Лук'янова Т. Г. Практичні проблеми кіноперекладу: субтитрування. Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи: монографія /за ред. Л.М. Черноватого, О.А. Кальниченка, О.В. Ребрія. Вінниця : Нова книга, 2013. С. 276-293.
23. Макарова Л. С. Коммуникативно-прагматические аспекты художественного перевода : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.20. Москва, 2006. 364 с.
24. Манютіна О. І. Засоби евфемізації та дисфемізації експлетивів у сучасній англійській мові. *Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича*. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Philologia/7_manjutina%20o.i..doc.htm (Дата звернення: 14.03.2020).
25. Манютіна О. І. Лексико-семантичні та функціональні особливості евфемізмів у сучасній англійській мові (на матеріалі бульварної жіночої прози ХХ - ХХІ ст.) : дис. ... канд. філ. наук : 10.02.04. Чернівці, 2009. 190 с.
26. Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2015. Вип. 58. С. 110-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_58_43 (Дата звернення: 28.07.2020).
27. Москвин В. П. Эвфемизмы в лексической системе современного русского языка: учеб. пособие к спецкурсу. Волгоград : Перемена, 1999. 59 с.
28. Назмутдинова С. С. Гармония как переводческая категория (на материале русского, английского, французского кинодискурса) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Тюмень, 2008. 18 с.
29. Назмутдинова С. С. Пути достижения гармоничного перевода в кинодискурсе. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2007. Вып. 17. №22 (100). С. 86-91. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/puti-dostizheniya-garmonichnogo-perevoda-v-kinodiskurse/viewer> (Дата звернення: 11.10.2020).

30. Орехова О. І. Теоретичні засади кіноперекладу: історичний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. 2013. Кн. 3. С. 164-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_3_35 (Дата звернення: 05.08.2020).
31. Попович А. Проблемы художественного перевода. Москва : Высшая школа, 1980. 199 с.
32. Радецька С. В., Каліщак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. 2016. Кн. 2. С. 81-84. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzfn_2016_2_17.pdf (Дата звернення: 02.07.2020).
33. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
34. Реформаторский А. А. Введение в языкознание : Учеб. для вузов. Москва: Аспект Пресс, 2001. 536 с.
35. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь лингвистических терминов. Москва: Просвещение, 1985. 399 с.
36. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. Українська мова : енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : „Укр. енцикл.”, 2004. 824 с.
37. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
38. Слышкин Г. Г., Ефремова М. А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). Москва: Водолей Publishers, 2004. 153 с.
39. Тхір В. Б. Еволюція евфемістичних субститутів: наслідок дії закону послідовності. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 32. С. 148-152. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/75184> (Дата звернення: 06.06.2020).

40. Тхір В.Б. Особливості евфемістичних жаргонів політичного дискурсу. *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія*. Черкаси, 2006. Ч.10. С. 395-398.
41. Шевченко В. Д. Анализ языковых составляющих британского кинодискурса. *Вестник СамГУ*. 2005. №4 (38). С. 135-141. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-yazykovyh-sostavlyayuschih-britanskogo-kinodiskursa/viewer> (Дата звернення: 19.09.2020).
42. Шубенко Н.О. Аудіовізуальний медіатекст: специфіка, структура, властивості. *Культура і сучасність: альманах*. Київ: Міленіум, 2012. № 1. С. 145-149.
43. Ярцева В. Н. Языкознание. Большой энциклопедический словарь. Москва: Большая Российская энциклопедия, 1998. 685 с.
44. Allan K., Burrige K. *Euphemism and dysphemism: Language used as shield and weapon*. New York: Oxford University Press. 1991. 264 p.
45. Allan K., Burrige K. *Forbidden Words: Taboo and the censoring of language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 303 p.
46. Connor S. *Cultural History of Ventriloquism*. Oxford: Oxford University Press, 2000. 472 p.
47. Díaz Cintas J., Anderman G. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. London : Palgrave Macmillan UK, 2009. 256 p.
48. Enright D. J. *Fair of Speech: The Uses of Euphemism*. Oxford : Oxford University Press, 1985. P. 13–54.
49. Gottlieb H. Subtitling – a new university discipline. *Teaching translation and interpreting*. Amsterdam : John Benjamins, 1992. P. 161 –170.
50. Jamet D. (2018). The Neological Functions of Disease Euphemisms in English and French: Verbal Hygiene or Speech Pathology? *Lexis*. URL: <http://journals.openedition.org/lexis/2397> (Last accessed: 05.08.2020).
51. Kovačič I. Subtitling and contemporary linguistic theories. *Translation, a creative profession: proceedings XIIth World Congress of FIT.*, Belgrade, 1990. Beograd : Prevodilac, 1991. P. 407 – 417.

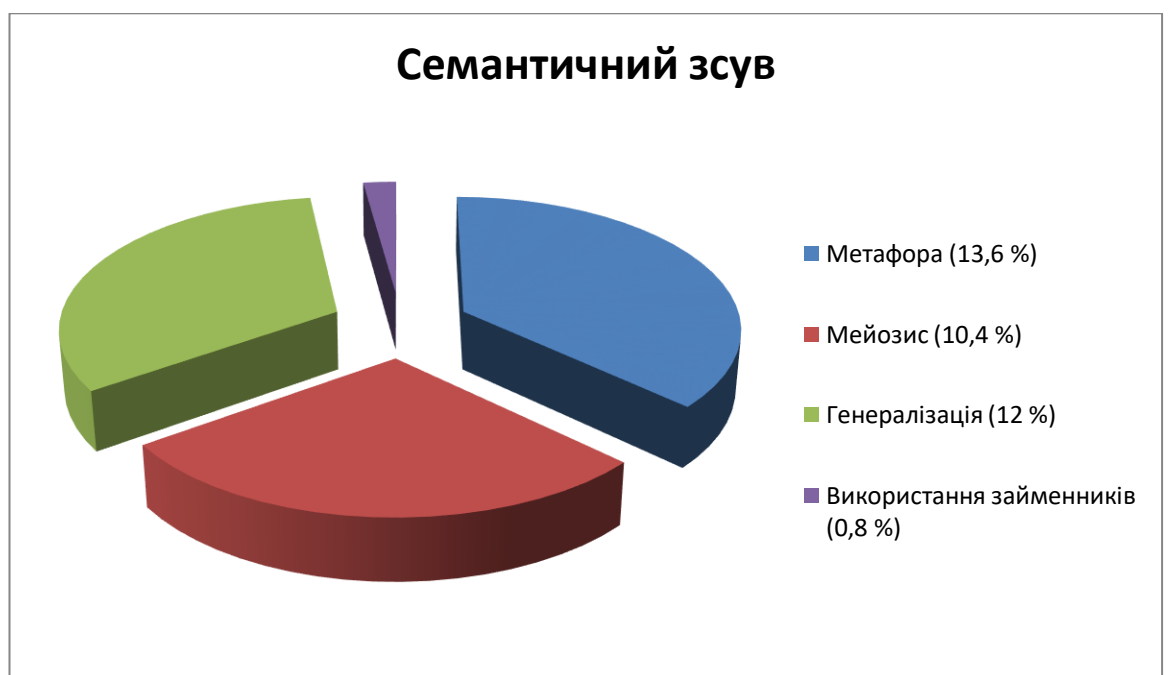
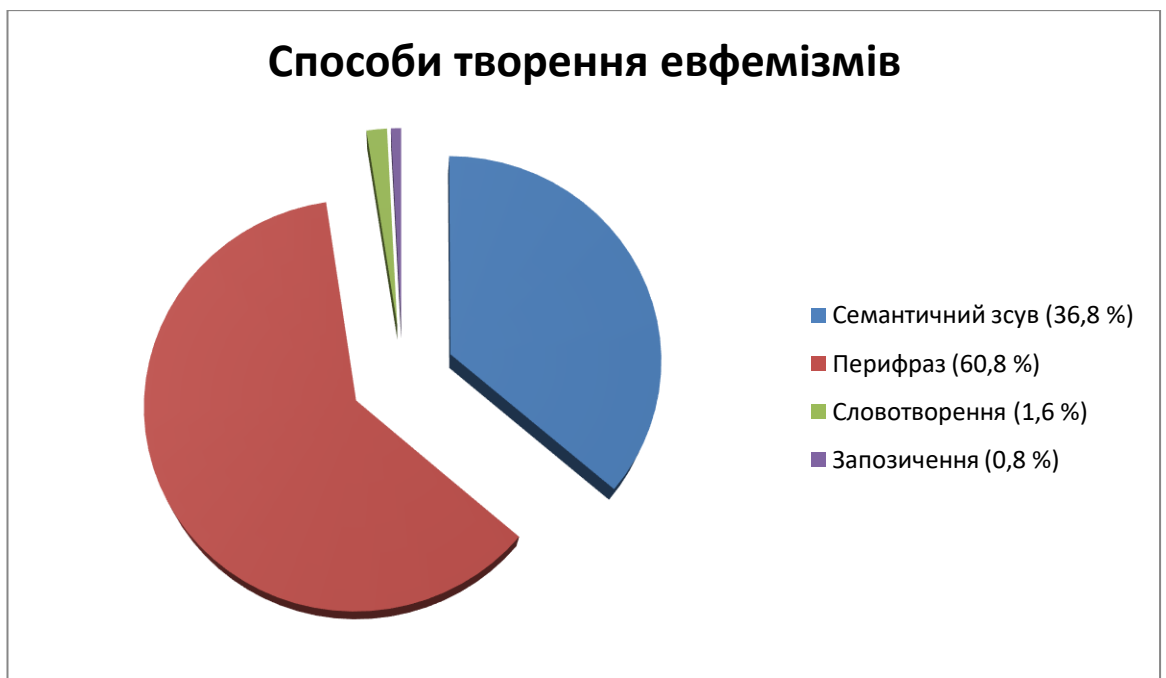
52. Kozloff S. Overhearing Film Dialogue. Los Angeles : University of California Press, 2000. 332 p.
53. Neaman J. S. (1991). Kind Words: A Thesaurus of Euphemisms. New York : New York times publishers, 373 p.
54. Rawson H. A. (1995). Dictionary of Euphemism and Other Doublespeak. Auckland : Castle Books, 463 p.
55. Venuti L. The scandals of translation: toward an ethics of difference. London: Routledge, 1998. 210 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Американська юридична драма «Гарна дружина» (The Good Wife 2009), Scott Free Productions. 1 сезон, 5 серій. Режим доступу: <https://ororo.tv/ru/shows/the-good-wife>
2. Політична драма «Західне крило» (The West Wing 1999), Warner Bros. 1-2 сезони. Режим доступу: <https://ororo.tv/ru/shows/the-west-wing#1>
3. Політичний трилер «Картковий будинок» (House of Cards 2013), Media Rights Capital. 1-3 сезони. Режим доступу: <https://ororo.tv/ru/shows/house-of-cards#1>

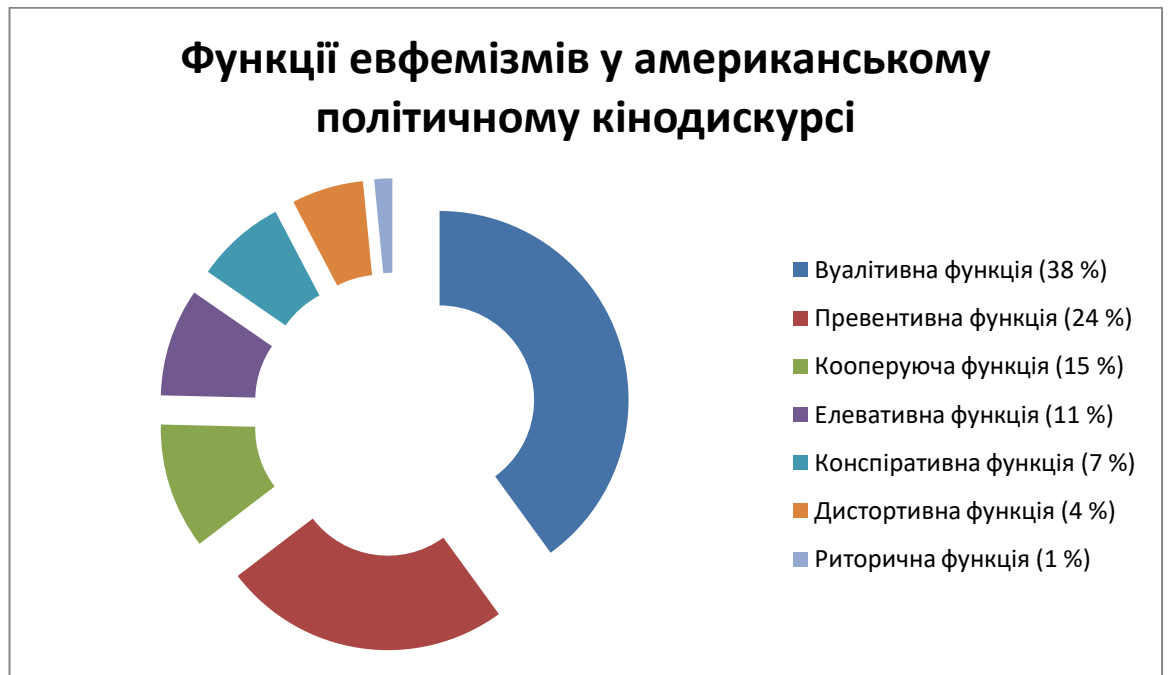
ДОДАТОК А

Тема: Способи творення евфемізмів у американському політичному кінодискурсі на матеріалі американських політичних кіносеріалів «Гарна дружина» (The Good Wife 2009), «Західне крило» (The West Wing 1999), «Картковий будинок» (House of Cards 2013).

ДОДАТОК Б

Тема: Функції евфемізмів у американському політичному кінодискурсі на матеріалі американських політичних кіносеріалів «Гарна дружина» (The Good Wife 2009), «Західне крило» (The West Wing 1999), «Картковий будинок» (House of Cards 2013).

ДОДАТОК В

SUMMARY

Modern world is moving towards total equality and as a result there's a need to achieve political correctness. There are certain phenomena in our society that are considered to be unwanted and indecent. The most popular topics that are considered to be taboo terminology and require euphemisation are the following: death and processes related to it, state of health (chronic conditions), intimate relationships, people's disabilities, race, financial state of a family etc. With the growing sensitivity to politically correct vocabulary, it is impossible not to mention the importance of the role of euphemisms in political discourse. Activists working in this field make extensive use of euphemism to prevent discrimination or disrespect for specific groups of the population.

Euphemisms are the means that help politicians to achieve the effect of neutrality in their speeches as they hide or mask unwanted words and word combination. The euphemistic effect is used by a person in order to strengthen his authority before the electorate, to influence voters, to cooperate with representatives of other spheres or to distort information. Euphemisms are used in many speech styles such as conversational style, official-business style, journalistic style, artistic style, etc. The phenomenon of euphemism is especially relevant for political discourse, because figures in this field often make public speeches, communicate with citizens of different social status, race, physiological abilities and nationality. All these characteristics of the audience affect the composition of the politician's speech. The attention and efforts of speechwriters are aimed at creating the most tolerant and neutral text of the speech, which will attract the attention of voters, increase the credibility of the candidate. Euphemisms were studied by a great number of Ukrainian and foreign scientists. The most significant success was achieved by A. M. Katsev, J. J. Warbot, O. O. Reformatsky, O. O. Selivanova and others.

The **object** of our study is the phenomena of euphemisms in American political film discourse. The **subject** of the research is the semantic and pragmatic characteristics of euphemisms in American political cinema discourse and the

particularities of their rendering into the Ukrainian language. In the XXI century the world is changing very fast so a lot of new rules and norms of political correctness appear. The main goal of the translator's work is to render the correct interpretation of the phenomena in the target language and with constantly emerging new lexical substitutes there are difficulties in finding a relevant counterpart. Our research describes translation methods that help authors to convey the meaning of a foreign phenomenon understandable to the audience of the country of destination, which determines the **relevance** of this scientific work. The **purpose** of the research is to find out the semantic and pragmatic characteristics of euphemisms in the American political cinema discourse and to determine the peculiarities of their reproduction in the Ukrainian language.

The **theoretical value** of the study is that it is a contribution to the further study of the phenomenon of euphemism, its lexical-semantic, linguistic-stylistic and functional features in American political film discourse. The results of the research can be applied in the practice of film translation in order to improve the quality of interpretation of euphemistic substitutions in the Ukrainian language. The **practical value** of the obtained results lies in the possibility of their use in lecture courses on English stylistics, theory of translation, in special courses on discourse theory, literary translation, in students' research.

The **academic novelty** of the study is that it was the first study of lexical-semantic, syntactic means of expression, as well as stylistic features of the phenomenon of euphemism in American political film discourse based on American political TV-series and the peculiarities of rendering of lexical substitutes into Ukrainian language. The main methods and strategies for translating the euphemisms of American political cinema discourse were established.

The material of our research was taken from the following American political TV-series: "The Good Wife" (2009), "The West Wing" (1999) and "House of Cards" (2013).

Chapter 1 is devoted to theoretical bases of the concept of euphemism, word-forming and pragmatic features of this phenomenon. A great number of different approaches of different scientists were analyzed too. The chapter differentiates the sources of achieving the euphemistic effect, the classification of its functions, as well as ways to form substitutes. The first part of the paper considers film discourse as an object of linguistic research, its main features and features of film translation.

Film interpretation is now quite important for the industry with the growing audience of movie theaters and new movies coming very often. Cinema discourse is a big field for linguistic study as it is a coherent speech which is close to the real-life dialogue. That's why translation cinema discourse requires rendering certain foreign phenomenon into target language that may not even exist there. Translators have to be extra competent about the methods and strategies of interpretation of euphemisms as the target culture may be not familiar with the realia that are described. During our research we've found the following ways of translating euphemisms: the use of translation transformations (method of selection of equivalents, finding vocabulary equivalents, method of addition and subtraction, concretization, descriptive translation); tracing; transcoding; transcription and transliteration, others.

Chapter 2 is devoted to the differentiation of the lexical and semantic features of euphemisms in American political cinema discourse basing on the material of our research. We've also singled out the most common ways of creating English euphemistic vocabulary in American political film discourse and their main functions. As a result of our research we have determined the most wide-spread topics that are substituted in American political cinema discourse. They are vocabulary substitutes related to masking illnesses, financial operations, the income of a person and disabilities and are included in the speeches of the president, his advisers, congressmen and assistants during speeches, meetings, conferences and communication of colleagues working in the political sphere. The largest amount of selected material was formed by semantic shift and periphrasis,

but there were isolated cases of using foreign language vocabulary and metonymic substitution. We came to the conclusion that the three main functions of euphemisms are the veiling function, the preventive function and the cooperative function.

As the material of our research was selected while watching the original political series with Ukrainian subtitles, **Chapter 3** is devoted to discovering subtitling as a type of audiovisual translation. We've found out about the main pros and cons of subtitling as means of interpretation, its restrictions. Translating euphemisms for film discourse is a difficult task for a translator. When reproducing substitutes, it is necessary to pay attention to the fact that the task of the author of the translation is to convey the expressive content of the units in the Ukrainian language. When translating political euphemisms, the need to comply with the requirements of the style of speech and achieve political correctness comes first.

There are discourse elements of a different value for translators. Some of them may be or may not be omitted while translating. The elements that may not be omitted have empirical significance for understanding the plot. The viewer won't be able to follow the course of events without such elements. Optional elements when translating from English include: a) repetitions; b) names in appellate constructions; c) internationally known words; d) incorrect beginning of the utterance; e) grammatically incorrect constructions; i) language expressions, which are supported by gestures and indicate greetings, surprises, confirmations, denials; j) constructions, devoid of semantic load and used only to establish the required speed of speech flow. Professional subtitlers usually omit the above elements even when formal restrictions (space, time) allow them to be included in the subtitle text. In an effort to recreate the content of the script, translators often forget that not only the dialogues of the main plot are the essence of the film. Translation transformations, namely finding equivalents and vocabulary equivalents, addition of some extra information and descriptive translation), are common methods of translating euphemisms. They are used in translation of 80% of our material. Transcription and transliteration are also the widely spread among

translators. They help them to achieve the authenticity of a foreign culture, to emphasize its originality. Thus the strategy of forenization is used in the process of translation.